

Kyberšikana a její formy na středních školách v okrese Vsetín

Bc. Pavel Šenkeřík

Diplomová práce
2014

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Pavel Šenkeřík**
Osobní číslo: **H120114**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Kyberšikana a její formy na středních školách v okrese Vsetín**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti kyberšikany, specifík jednotlivých forem kyberšikany a dopadů na vztahy mezi žáky středních škol.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu prostřednictvím anonymního dotazníku zaměřeného na výskyt kyberšikany a jejich forem v oblasti mezilidských vztahů mezi žáky středních škol v okrese Vsetín.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HULANOVÁ, Lenka. Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

ČERNÁ, Alena et al. Kyberšikana: průvodce novým fenoménem. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4577-0

KAVALÍR Aleš a Nina ROTTOVÁ. Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele. Plzeň: Dragon Press, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.

ROGERS, Vanessa. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2.

STŘIHAVKA, Marek. Vaše bezpečnost a anonymita na internetu. Praha: Computer Press, 2001. ISBN 80-7226-586-5.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Karla Hrbáčková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

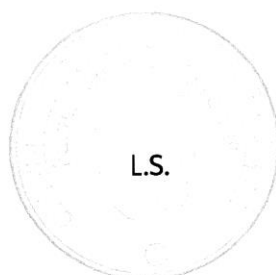
15. ledna 2014

Termín odevzdání diplomové práce:

18. dubna 2014

Ve Zlíně dne 15. ledna 2014

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně8.4.2014

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá kyberšikanou jako jedním z patologických jevů na středních školách v okrese Vsetín. V teoretické části práce definuje a charakterizuje základní pojmy související s kyberšikanou, popisuje také její současné formy a projevy. Dále teoretická část popisuje následky kyberšikany a navrhuje možná preventivní opatření včetně trestní odpovědnosti pachatelů. Teoretická část také srovnává kyberšikanu s klasickou šikanou. Na teoretickou část navazuje praktická část práce, která prezentuje výsledky kvantitativního výzkumu s poznatky a názory z praxe, které následně statisticky vyhodnocuje, analyzuje a také komentuje.

Klíčová slova: kyberšikana, šikana, kyberagresor, kyberoběť, sociální sítě, prevence, legislativa

ABSTRACT

This thesis deals with the cyberbullying as one of the pathological phenomena at the secondary schools in the Vsetin district. The theoretical part of the thesis defines and describes the basic terms, related to the cyberbullying and also describes its contemporary forms and manifestations. Furthermore, the theoretical part describes the consequences of cyberbullying and suggests possible preventive measures, including criminal liability of the offenders. The theoretical part also compares the cyberbullying with the traditional bullying. The theoretical part is followed by a practical part, which presents the results of the quantitative research with findings and opinions out of the practice, which ones then statistically evaluates, analyzes and also comments.

Keywords: cyberbullying, bullying, cyberaggressor, cybervictim, social networks, precaution, legislation

„Je jenom jedna cesta za štěstím a to přestat se trápit nad tím, co je mimo naši moc.“

Epiktétos

Děkuji zejména paní Mgr. Karle Hrbáčkové, Ph.D. za odborné a metodické vedení při zpracování mé diplomové práce. Mé poděkování rovněž patří vedoucím pracovníkům a pedagogickým pracovníkům vybraných středních škol, za umožnění a realizaci praktického výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
2 SPECIFIKA KYBERŠIKANY.....	17
3 TYPY KYBERŠIKANY	19
4 AKTÉŘI KYBERŠIKANY.....	20
5 PROSTŘEDKY KYBERŠIKANY.....	24
6 FORMY KYBERŠIKANY	28
7 DIAGNOSTIKA KYBERŠIKANY	32
8 ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY	34
9 NÁSLEDKY KYBERŠIKANY	39
10 PREVENCE	41
11 POMÁHAJÍCÍ INTITUCE A LEGISLATIVA	45
II PRAKTICKÁ ČÁST	49
12 FORMULACE HLAVNÍHO CÍLE A DÍLČÍCH CÍLŮ	50
12.1 METODA A DRUH VÝZKUMU	50
12.2 VÝZKUMNÝ VZOREK	51
12.3 ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ DAT.....	53
12.4 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	54
13 SHRNUÍ VÝZKUMU	65
14 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	67
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	69
SEZNAM OBRÁZKŮ	72
SEZNAM TABULEK.....	73
SEZNAM PŘÍLOH.....	74

ÚVOD

Téma kyberšikan je v dnešní době informačních technologií (dále jen „IT“) velmi aktuálním tématem. IT technologie se dnes již staly každodenní součástí našich životů, aniž bychom si to přímo uvědomovali. Mobilní telefony, PC, notebooky, tablety a neustále nové výrobky ze světa IT technologií jsou prakticky každodenně používány, téměř ve všech domácnostech, včetně dětí a to již od jejich útlého věku.

Tyto IT technologie mají bezesporu celou řadu výhod, které lidem každodenně ulehčují život. Díky IT technologiím se stává komunikace mezi lidmi daleko snazší a to bez ohledu na vzdálenost lidí mezi sebou. Díky internetu se lidé mohou z pohodlí domova vzdělávat, informovat se o novinkách ze světa i z domova, komunikovat s jinými lidmi a to prakticky kdykoliv a kdekoliv, když jsou tzv. online. Ovšem tento virtuální svět se sebou přináší i značná rizika. Z domova či odkudkoliv, kde je člověk on-line, je možné oslovit velký počet osob, mít svou vlastní vymyšlenou identitu či komunikovat s jinými lidmi naprosto anonymně. Internet se pak stává místem, kde se mnoho lidí chová naprosto jinak, než ve skutečném životě. V těchto případech se pak naplno projevují rizika, která IT technologie přináší. Dle průzkumu internetového portálu e-bezpeci.cz se v ČR s kyberšikanou setkala, nebo ji přímo zažilo, 22 % žáků. To je dle mého názoru alarmující číslo, neboť to znamená, že s kyberšikanou se setkal téměř každý čtvrtý žák.

V mé diplomové práci se zabývám kyberšikanou na středních školách v okrese Vsetín. Tuto problematiku jsem si v této lokalitě vybral proto, že bydlím v jedné z obcí, která je součástí tohoto okresu a také proto, že dnešní mládež tráví velkou část svého volného času u internetu. Chtěl jsem tedy zmapovat aktuální situaci v problematice kyberšikan, včetně toho, jaké jsou její dnešní nejčastější projevy mezi žáky na středních školách.

V teoretické části své diplomové práce se budu zabývat základními pojmy a charakteristikami, které s kyberšikanou úzce souvisí. Dále uvedu rozdíly mezi kyberšikanou a tradiční šikanou a navážu také na současné prostředky a projevy kyberšikan. Dále se zaměřím na jednotlivé typy agresorů a obětí a také uvedu možné následky kyberšikan u těchto obětí. V závěru teoretické části se budu věnovat prevenci před kyberšikanou a uvedu také trestní odpovědnost pachatelů. Cílem teoretické části mé diplomové práce je zpracování literární rešerše na základě prostudování odborné literatury vztahující se ke zvolenému tématu.

V praktické části se prostřednictvím zvoleného kvantitativního výzkumu zaměřím na žáky vybraných středních škol ve zvoleném okrese. Pro kvantitativní metodu sběru dat, jsem zvolil anonymní dotazník. Cílem praktické části je zmapovat problematiku kyberšikany včetně jejího výskytu, forem a prostředků, jimiž se odehrává. Součástí praktické části je také vyhodnocení zvolených hypotéz.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Téma kyberšikany patří v současné době mezi aktuální sociálně patologické jevy. Abychom získali ucelený přehled a správně porozuměli této problematice, je třeba si nejprve uvést a vysvětlit základní pojmy a jejich charakteristiky, které nám dále umožní snadněji porozumět dalšímu textu práce.

Kyberprostor

Hulanová (2012, s. 27) ve své knize uvádí, že existence internetu dala možnost vzniku jakéhosi virtuálního sociálního prostředí, které můžeme nazývat také jako kyberprostor.

Kyberprostor z tohoto pohledu můžeme tedy vnímat jako jakýsi nefyzický on-line virtuální svět, který je tvořen moderními komunikačními technologiemi. Jde o prostor, ve kterém se mohou lidé potkávat, vyměňovat si informace, debatovat, spolupracovat, ale i směňovat zboží. Velmi často se k termínu kyberprostoru uvádí i jeho anglická varianta „cyberspace“. Definic kyberprostoru existuje celá řada.

Hrůza (2013, s. 10) ve své knize uvádí, že si kyberprostor můžeme představit jako virtuální svět vytvořený moderními technologickými prostředky, v němž se informace vytvářejí, zpracovávají, ukládají a šíří pomocí elektromagnetického vlnění.

Kyberprostor, jakožto virtuální svět také představuje něco, co nemá jasně vymezené hranice ani svůj rozměr. Jedná se totiž o síť navzájem propojených počítačů, která nemá svůj začátek ani konec.

Kyberšikana

Rozvoj kyberšikany, zejména v několika posledních letech, zažívá v souvislosti s modernizací společnosti a zlepšováním komunikačních technologií, nebývalého rozmachu. Jak uvádí Vašutová (2010, s. 15), se změnou a modernizací společnosti dochází k proměně mnoha společenských jevů, včetně šikany. V posledním desetiletí se tak do zorného pole odborníků dostává její modifikovaná podoba spojená právě s rozvojem informačních technologií, označována jako **kyberšikana**.

Kyberšikana pochází z anglického překladu slova cyberbullying. V zahraniční literatuře se také používají termíny electronic bullying, electronic harassment, e-bullying, SMS bullying, mobile bullying, online bullying, digital bullying, nebo Internet bullying.

Definovat kyberšikanu s obecnou platností není snadné, jelikož mezi výzkumníky v této oblasti zatím nedošlo k jednoznačné shodě.

„Komplexní a často užívanou definici nabízí Priceová a Dalglish (2010, s. 51): Kyberšikana je kolektivní označení forem šikany prostřednictvím elektronických médií, jako je internet a mobilní telefony, které slouží k agresivnímu a záměrnému poškození uživatele těchto médií. Stejně jako tradiční šikana zahrnuje i kyberšikana opakované chování a nepoměr sil mezi agresorem a obětí.“ (Černá, 2013, s. 20)

Další definici uvádí ve své knize také Krejčí (2010, s. 3), která tvrdí, že termínem kyberšikana označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií, jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti.

Osobně jsem se nejvíce ztotožnil s vysvětlením kyberšikany dle Hulanové (2012, s. 37), která uvedla, že kyberšikana je specifický druh šikany, který využívá internet, mobilní telefony a další nástroje moderních komunikačních technologií za účelem ublížení či zesměšnění jiné osoby.

V psané literatuře tedy najdeme hned několik definic kyberšikany, v ČR však existuje i mnoho internetových serverů zabývajících se touto problematikou. Osobně bych zmínil zejména projekt e-bezpečí.cz, kde je velice přehledně zobrazena daná problematika včetně příkladů z praxe. Zde se také uvádí, že

„Kyberšikanu (cyberbullying) definujeme jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií), zejména pak mobilních telefonů a internetu, k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy.“ (Co je kyberšikana?, 2009)

Problematikou kyberšikany se zabývá také metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení. Zde je uvedeno, že šikana se může nově realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, kdy se jedná o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Jelikož kyberšikana probíhá v již výše zmíněném virtuálním prostoru, který prakticky nemá své hranice, existuje i ve světě mnoho celosvětových organizací se zaměřením na internetovou bezpečnost. Jednou z těchto organizací je také organizace StopCyberbullying.org. Tato organizace definuje kyberšikanu jako situaci, „kdy dítě nebo

dospívající opakovaně trápí, hrozí, pronásleduje, ponižuje, zesměšňuje nebo se jinak zaměřuje na další dítě nebo dospívajícího pomocí textových zpráv, e-mailů, IM nebo pomocí jakéhokoli jiného typu moderních komunikačních technologií.“ (What is cyberbullying, exactly?, 2013)

Šikana

Slovo šikana pochází z francouzského slova „*chicane*“, jež znamená zlomyslné obtěžování, týrání, sužování nebo pronásledování.

Podle Říčana (1995, s. 25) u nás jako první zavedl tento pojem již před rokem 1989 pražský psychiatr Petr Příhoda, který veřejně promluvil o šikaně mezi „mazáky a „bažanty“ v socialistické armádě. Naším patrně nejznámějším odborníkem na problematiku šikany je v dnešní době Dr. Michal Kolář. Tento šikanu ve své knize definoval následovně:

„Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci“. (Kolář, 2001, s. 27)

V podobném duchu jako Kolář uvádí definici ve své knize i Vágnerová (2009, s. 11), která tvrdí že šikana je úmyslné a opakované fyzické i psychické ubližování slabšímu jedinci či skupině silnějším jedincem či skupinou.

Z výše uvedených definic je tedy zřejmé, že šikanou rozumíme obvykle ubližování opakované, pokud se však jedná o čin zvláště krutý či brutální, lze za šikanu považovat i tuto jednotlivou událost, která se dříve ještě neopakovala.

I když šikana není zatím přímo uvedena v našem právním řádu, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, pro potřebu řešení šikany tuto problematiku vymezilo následovně:

„Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků.“ (Lovasová, 2005, s. 6)

Kyberšikana a tradiční šikana

„Kyberšikana a tradiční šikana mají jednu věc společnou. Jejich cílem je někomu ublížit nebo ubližovat – ať fyzicky či psychicky. Kyberšikana v mnoha případech dokonce začíná jako tradiční šikana. Někdy se jejich projevy prolínají a doplňují – příkladem může být třeba nahrávání fyzického týrání spolužáka. Moderní technologie (internet, mobilní technologie) nám umožňují pohybovat se ve virtuálním světě, který se liší od reálného světa. Tak, jako se liší virtuální svět od světa reálného, liší se kyberšikana od tradiční šikany. Ve virtuálním světě mohou být lidé anonymní, mohou komunikovat, aniž by byli zatíženi společenskými rolemi, svými fyzickými nedostatky, psychickými bloky plynoucími z osobního kontaktu s lidmi, mohou vzájemně komunikovat, i když nejsou fyzicky přítomni, a pokud s někým v kontaktu být nechtějí, mohou komunikaci snadno ukončit. To jsou jen některé z možností, které nám technologie nabízejí. Záleží jen na nás, jak se k těmto možnostem postavíme, zda je využijeme, či zneužijeme. Technologie nejsou špatné, špatní jsou jen lidé, kteří je používají se zlým úmyslem.“ (Co je kyberšikana?, 2009)

„Kyberšikana byla někdy (hlavně v médiích) prezentována jako samostatný fenomén nezávislý na tradiční šikaně (s níž pouze sdílí některé základní rysy) a jako výsledek negativních aspektů nových technologií. Ovšem podle většiny dostupných studií tomu tak rozhodně není – kyberšikana je spíše než co jiného nejčastěji „rozšířením“ šikany tradiční, tedy šikana tradiční se ze světa offline přesunuje i na internet. Překryv online a offline šikany je až 85 %; u obětí tradiční šikany je mnohem vyšší riziko kyberšikany a velký podíl kyberagresorů je zároveň agresory v tradiční šikaně.“

Níže uvádím tabulku, kterou jsem převzal od autorky předešlého odstavce, kde jsou jednotlivé rozdíly mezi šikanou a kyberšikanou velmi přehledně uvedeny.

Tabulka č 1 – Rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou

Tradiční (školní) šikana	Kyberšikana
Rysy	
Úmyslné agresivní chování vnímané jako ubližující.	Úmyslné agresivní chování vnímané jako ubližující.

Opakování – agresor opakovaně napadá oběť v průběhu času (jednorázový akt agrese není šikanou).	Opakování se děje i díky veřejné povaze internetu – každé zhlédnutí urážlivého obsahu, přeposlání e-mailu či přidání komentáře je opakováním. Agresor tak může jediným aktem spustit kyberšikanu trvající delší čas.
Mocenská nerovnováha – oběť se silnějším agresorovi nedokáže bránit. Rozhoduje často fyzická síla či počet agresorů.	Mocenská nerovnováha – oběť nedokáže obtěžování technologicky zabránit, agresor se může schovat za anonymitu internetu. Nerozhoduje fyzická síla, znalosti technologií mohou být výhodou.
Přímá	
Fyzická (např. bití, poškozování majetku, krádeže věcí).	Fyzická (např. úmyslné pořizování intimních či jiných fotografií či videí oběti a jejich umístování na internet).
Verbální (např. nadávky, urážení).	Verbální (např. urážlivé, výhružné e-maily či SMS).
Neverbální (např. obscénní gesta).	Neverbální (např. posílání výhružných nebo obscénních obrázků)
Nepřímá	
Sociální (např. vylučování někoho ze skupiny)	Sociální (např. vylučování někoho z online skupiny, v Česku typicky ze „Spolužáci.cz“).
Verbální (např. šíření pomluv).	Verbální (např. zveřejnění soukromé konverzace či informací, šíření pomluv na internetu).
	Podvádění vydáváním se za někoho jiného, falešné nahlášení závadného obsahu/chování.

2 SPECIFIKA KYBERŠIKANY

Stejně jako tradiční šikana, má i kyberšikana svá specifika. Díky internetu dostali agresori do rukou nové prostředky k ubližování svým obětem. Z těchto prostředků se pak vyčlenily základní rysy kyberšikany, které můžeme uvést následovně:

- Děje se prostřednictvím elektronických médií
- Opakovanost
- Záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka
- Mocenská nerovnováha
- Oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné, ubližující

V dostupných literárních a internetových zdrojích se základní specifické znaky kyberšikany u každého z autorů trochu liší, nicméně ze všech dostupných zdrojů, které jsem měl k dispozici, jsem vytvořil základní specifické znaky, které považuji za stěžejní. Jedná se o tyto znaky kyberšikany:

Anonymita útočníků

V on-line prostředí mohou útočníci vystupovat zcela anonymně, aniž by útočnickova oběť věděla, o koho se jedná. Útočník může vůči své oběti vystupovat pod přezdívkou (nickem), či pod pro oběť neznámým e-mailem nebo telefonním číslem. Pro útočníka není v on-line prostředí problém kdykoliv změnit svou identitu. Tato anonymita navíc ještě posiluje útočnickovu odvalu k tomu, aby zkoušel stále drsnější formy a metody útoků. Právě anonymita v on-line prostředí je považována za největší motiv ke kyberšikaně.

Profil agresora a oběti

Při kyberšikaně nemusí být **agresor** nutně fyzicky silný jedinec, jak tomu často bývá u tradiční šikany. Útočníkem v on-line prostředí může být prakticky kterýkoliv jedinec, který má dostatečné znalosti a dovednosti při používání informačních a komunikačních technologií.

Stejně tak jako útočníkem i **obětí** kyberšikany se může stát prakticky kdokoliv, neboť útočníci si často svou oběť vybírají zcela náhodně. Nicméně i zde platí, že obětí se většinou stávají jedinci se sníženou schopností bránit se. Častěji se obětí stávají jedinci, kteří jsou na mobilních telefonech a počítačích závislí.

Absence úniku

Absence úniku bývá také často prezentována jako nezávislost na místě a čase. Zatímco tradiční šikana je založena na fyzickém kontaktu oběti a útočníka, kdy lze útok částečně předvídat a očekávat, u kyberšikany může útočník svou oběť napadnout a pronásledovat téměř kdykoliv a kdekoliv. Postačí mu k tomu, když bude útočnickova oběť mít u sebe mobilní telefon nebo bude připojena k internetu. Oběť pak prakticky před útoky nemá kam utéct a kam se schovat.

Absence fyzického násilí

„V procesu kyberšikany se nevyskytují přímé znaky šikanování, kterých by si dospělí mohli všimnout (zranění, roztrhané oblečení, ztráta věcí, svačín, kapesného apod.). Tato skutečnost znesnadňuje odhalení kyberšikany školou či rodiči.“ (Vágnerová, 2009, s 95.)

Opakování

Jeden zasláný e-mail, fotka, zpráva nebo komentář na facebooku nebo odkaz na webové stránky, kde jsou umístěny urážlivé materiály vůči oběti, může mít stejný účinek jako systematické ubližování u tradiční šikany. Oběť si tyto urážlivé materiály, které nemůže sama odstranit, může číst stále znova a znova a tímto se útoky stávají trvalé a opakované.

Publikum

Přístup k webovým stránkám může mít prakticky kdokoliv, kdo má připojení na internet, tak se může stát svědkem kyberšikany prakticky kdokoliv. Kyberšikana nemusí být nutně páchána opakovaně, postačí, když útočník publikuje na webu ponižující fotografii či video oběti, které si může kdokoliv stáhnout či sdílet na svém profilu. Tím se ponižující materiály dále šíří a publikum tak neustále roste.

Obtížná kontrola a rychlé šíření

U kyberšikany chybí klasické na první pohled zjevné znaky šikany, kterých by si okolí mohlo všimnout. Elektronická komunikace je pro dospělé obtížně kontrolovatelná, proto trvá delší dobu, než se odhalí potenciální nebezpečí nebo problém.

3 TYPY KYBERŠIKANY

U kyberšikany můžeme rozlišit dva její základní typy. Jedná se o přímé útoky a o útoky tzv. v zastoupení. Za nebezpečnější je považována kyberšikana v zastoupení, protože spolupachatelé takového jednání se jí účastní, aniž by si to sami nějak uvědomovali.

Přímá kyberšikana

Za typické znaky přímé kyberšikany, můžeme považovat následující útoky:

- Posílání výhružných a obtěžujících zpráv prostřednictvím mobilního telefonu nebo internetu
- Odcizení hesla a následné zneužití osvojeného účtu
- Pomlouvání nebo zveřejnění intimních informací prostřednictvím blogu
- Zveřejňování lživých informací a choulostivých obrázků na webu či jejich šíření telefonem
- Internetové hlasování pomocí otázek – např. Kdo je super a kdo je blbec ve třídě?
- Interaktivní hraní her – např. uzamykání hrací místnosti atd.
- Rozesílání virů
- Vydávání se za někoho jiného
- Zasílání pornografického materiálu prostřednictvím e-mailů

Kyberšikana v zastoupení

Jak již bylo uvedeno výše, o kyberšikanu v zastoupení jde tehdy, pokud si agresor najde někoho, kdo se nevědomky stane jeho komplicem, aniž by si uvědomoval, že je využíván k obtěžování jiných lidí.

„Příkladem může být zneužívání možnosti upozornění na porušování pravidel, kterou nabízejí provozovatelé různých služeb. Kliknutím na ikonku s nápisem „Varování“ nebo „Upozornění“ je poskytovatel upozorněn, že oběť se dopustila něčeho, co porušuje pravidla. Pokud účastník fóra, uživatel e-mailu apod. poruší opakovaně pravidla, může mu být zrušen účet.“ (Kavalír, 2009, s. 18)

4 AKTÉŘI KYBERŠIKANY

Aktéry kyberšikany rozumíme osoby, které na někoho útočí - agresory a osoby, proti kterým je vedeno útočné chování - oběti. Pokud hovoříme o kyberšikaně, nazýváme tyto osoby kyberagresory a kyberoběti. K aktérům kyberšikany patří také přihlížející, neboť publikum je v problematice kyberšikany významnou skupinou.

1. Kyberagresor

U agresorů je obecně zažitá představa, že se jimi stávají jednodušší a méně sociálně zdatné děti. Charakteristika agresorů však není tak jednoduchá. Mezi agresory mohou být děti, které mají nízké sebevědomí, pocity nejistoty, méněcennosti, osamění se sníženými sociálními dovednostmi. Takové děti jsou v kolektivu často neoblíbeny a šikanováním své oběti si tak kompenzují vlastní nedostatky. Na druhé straně však mohou být agresoři, kteří jsou v kolektivu oblíbeni, mající vysoké sebevědomí se silně manipulativními sklony. Tito agresoři si pak prostřednictvím šikany upevňují svoji pozici ve skupině a uspokojují si svoji touhu po moci.

Podle autorů zabývající se kyberagresory, mají kyberagresoři některé společné specifické rysy. Jedná se o děti s problémovým a delikventním chováním, které nemají rozvinutou emoční stránku stejně jako ostatní děti. Jedná se o děti s nedostatkem rodičovského zájmu, které disponují dobrými počítačovými schopnostmi. V online prostředí tak agresor nepotřebuje ke svým útokům silné sociální zázemí. Kyberšikanu mají v oblíbě jedinci, kteří se nechtějí uchýlovat k tradiční šikaně, neboť vědí, že tradiční šikana by jejich pozici ve skupině ztížila, zatímco kyberšikana je pro kolektiv více přijatelná. Kolektiv u kyberšikany vidí pouze to, co sám agresor dovolí, skupina však již dále nemusí vidět a vědět o dalších výhrůžných zprávách a útocích vůči oběti. U kyberšikany je tak menší riziko ztráty vlastní pozice ve skupině, i když důsledky kyberšikany zůstávají velmi podobné jako v případě tradiční šikany.

Typy kyberagresorů

U jednotlivých typů kyberagresorů se také liší jejich typické styly kyberšikanování. Rozlišují se také způsoby, kterými své útoky šíří a jak je skrývají. Rozlišujeme následující typy kyberagresorů:

Pomstychtivý andílek

U tohoto typu je příznačné, že se dotyčný jako agresor vůbec nevnímá. Naopak si myslí, že sebe i ostatní chrání před někým zlým, kterého on teď po právu trestá. Tento typ člověka se velmi často stal sám obětí šikany nebo kyberšikany a teď oplácí stejnou mincí. Může se také stát, že tímto způsobem ochraňuje svého šikanovaného kamaráda.

Bažící po moci

Tito kyberagresoři chtějí dávat najevo svou sílu, chtějí ostatní ovládat pomocí strachu tak, aby ostatní dělali to, co oni chtějí. Obvykle vyžadují pro své útoky nějaké, byť i malé publikum. Své útoky stupňují do té doby, dokud se z publika nedostaví pro ně přijatelná reakce. Typické pro tento typ je, že často využívá kyberšikanu v zastoupení a neuvědomuje si závažnost svého chování. Tento typ kyberagresora je nejnebezpečnější ze všech.

Sprostý holky

Tento typ využívá kyberšikanu především k zábavě a to proto, že se nudí. U tohoto typu převládají jako kyberagresoři děvčata, která nejčastěji šikanují jiná děvčata. Opět je zde vyžadováno publikum, proto obvykle bývá plánována a realizována ve skupině. Hlavním cílem je touha po obdivu publika. Pokud tento typ lidí nenajde ve své činnosti zábavu, jakou hledali, může dojít z jejich strany k rychlému konci kyberšikanování.

Neúmyslný kyberagresor

Zde se jedná o typ lidí, kteří nechtějí záměrně ublížit někomu jinému. Tito lidé často odpovídají na zprávy ostatních ve vzteku nebo frustraci, kdy nepřemýšlejí nad hrubostí obsahu své zprávy a o následcích, které tato zpráva může vyvolat. Jako kyberagresoři vystupují obvykle samostatně.

„Vzhledem k jejich sklonu vystupovat na internetu jako někdo jiný, mohou někdy posílat ostatním typické kyberšikanující zprávy, bez vědomí závažnosti tohoto jednání. Motivem jsou dva hlavní důvody: Můžu a je to legrace.“ (Kavalír, 2009, s. 21.)

2. Kyberobět'

Obětí šikany se často stávají děti, které jsou na okraji kolektivu či které jsou z kolektivu ostatních přímo vyloučeny. Často jde o děti, které se nemohou sami bránit a které mají velice malý okruh přátel. Jedná se o děti, které jsou plaché, velmi citlivé až úzkostné, méně sociálně zdatné, často se něčím odlišující od ostatních.

U kyberobětí se však více vyskytují rysy jako zvýšená agresivita a celkově problémové chování. Oběťmi kyberšikany se stávají děti, které používají internet často a delší dobu než jejich ostatní vrstevníci. Tyto děti jsou pak častěji vystaveny rizikovému prostředí na internetu. Pro kyberobětí je také typické, že se na internetu více sebeodhalují, tedy, že o sobě na internetu zveřejňují osobní a citlivé informace, které pak mohou být kyberagresorem snadno zneužity a použity proti nim.

3. Oběti/agresoři

U kyberšikany nalézáme specifickou skupinu lidí, kterou nazýváme jako oběti/agresoři (bully-victim). Jedná se o skupinu lidí, kteří se ocitají nebo ocitli v obou těchto rolích. Tradiční šikana se v mnohém prolíná s kyberšikanou. Může se tedy jednat o děti, které byly sami obětí tradiční šikany a prostřednictvím kyberšikany se agresorovi mstí. Může se také jednat o kyberagresory, kteří se v reakci na své chování sami stanou terčem kyberšikany ze strany ostatních. U této skupiny lidí je charakteristické prolínání osobnostních charakteristik obětí i agresorů. Jsou to především děti se somatizačními problémy a s výrazným problémovým chováním. Tyto děti nebývají oblíbeny ani ve skupině ani mezi učiteli.

4. Publikum (přihlízející)

Přihlízející jsou v problematice kyberšikany významnou skupinou, neboť postoje a reakce přihlízejících často určují její další vývoj. Pokud ji přihlízející odsoudí a vystoupí proti ní, agresora to často vystraší a od ubližování odradí. Naopak pokud bude skupina nečinně přihlížet, agresora to jen více posílí a v ubližování může dále přitvrzovat.

„Někdy přihlízející proti probíhající šikaně otevřeně vystoupí a odsoudí toto jednání v rámci skupiny. Podobná reakce je jedním z nejsilnějších faktorů bránících jejímu dalšímu pokračování a šíření.“ (Černá, 2013, s. 70)

Přihlízející můžeme podle jejich postojů a reakcí rozdělit do několika typů. Přihlízející, kteří:

- Aktivně podporují agresora a následují ho
- Otevřeně podporují agresora, ale oběti sami neubližují
- Skrytě podporují agresora

- Nezúčastnění pozorovatelé
- Skrytě podporují oběť
- Otevřeně a aktivně pomáhají oběti

Na způsob jakým budou přihlížejíci na kyberšikanu reagovat má vliv i věk a pohlaví. Chlapci se častěji přidávají na stranu agresora, zatímco dívky se častěji přidávají na stranu oběti, i když do situace ve většině případů nijak nezasahují. Co se týká věku přihlížejících, tak zde se setkáváme s tím, že starší děti většinou na kyberšikanu reagují pouze nezúčastněně a také se méně přidávají na stranu oběti, než mladší pozorovatelé. Bohužel přihlížejíci často neví, jakým způsobem mají na kyberšikanu reagovat, což jen umocňuje útočné chování agresora, neboť tento považuje mlčení skupiny za jakýsi souhlas s jeho útočným chováním vůči oběti. Důvody, proč přihlížejíci nezasahují do probíhající kyberšikany, mohou být i obavy, aby se situace ještě více nezhoršila nebo aby agresor nenamířil svou agresi vůči nim. Existuje také skupina přihlížejících, kteří již negativní zkušenost s šikanou či agresi již mají a proto se do problému nechtějí zajímat.

Naproti tomu typickými vlastnostmi přihlížejících, kteří se otevřeně postaví na stranu oběti a snaží se jí pomoci, jsou zejména větší schopnost empatie, emoční vyrovnanost a zejména pak důvěra a jistota, že dokáží oběti skutečně pomoci.

5 PROSTŘEDKY KYBERŠIKANY

Prostředkem kyberšikany rozumíme komunikační médium (kanál) online komunikace, jehož prostřednictvím agresor útočí na svou oběť. Základní prostředky pro šíření a využívání ke kyberšikaně jsou následující:

Webové stránky

Současné webové stránky nabízí mnoho možností využití. Vytvořit záměrně webovou stránku, která bude vytvořena přímo ke kyberšikaně, není díky jednoduchým nástrojům (např. webnode) pro jejich tvorbu vůbec složité. Počítačově zdatný jedinec vytvoří díky těmto nástrojům webovou stránku i bez znalosti programování a html kódu. Na takto vytvořených webových stránkách může kyberagresor zobrazovat téměř jakékoliv informace či fotografie, které poškozují jeho oběť. Tyto informace se pak návštěvami dalších uživatelů internetu mohou rychle šířit. Kyberagresor však může využít i již existující stránky, na které lze volně umisťovat kompromitující fotografie či videa.

Sociální sítě

Sociální sítě (Social Networking Site – SNS) jsou webové služby, které umožňují být v kontaktu s lidmi, s kterými se běžně setkáváme, ale i s lidmi, s kterými bychom se, tak snadno nemohli setkat např. díky vzdálenosti. Sociální sítě umožňují vytvořit si vlastní profil, přátelit se s jinými uživateli, zveřejňovat a sdílet fotografie a videa, zobrazovat aktuální status uživatele, chatovat a zanechávat zprávy jiným uživatelům. Díky sociálním sítím tak můžeme sledovat, co právě dělají ostatní, kde jsou atd., uživatelé jsou prakticky neustále pod dohledem ostatních. Kyberšikana prostřednictvím sociálních sítí spočívá zejména v urážlivých a hanlivých komentářích (osobních statusů, fotografií, videí) či zasíláním útočných zpráv. Lze také snadno vytvořit profil pod jménem oběti a tuto pak záměrně poškodit a zesměšnit před ostatními uživateli. Celosvětově nejrozšířenějšími sociálními sítěmi jsou Facebook, Google +, Myspace, Twitter a LinkedIn. V České republice existuje také několik lokálních sociálních sítí, jako jsou např. Lidé.cz, Spolužáci.cz, Líbímseti.cz, či Štěstí.cz.

Elektronická pošta (e-mail)

Elektronická pošta, nebo-li e-mail, patří stále k jednomu z nejpoužívanějších způsobů elektronické komunikace. K jeho výhodám patří zejména jeho snadné používání, rychlost a dostupnost.

„Lehkost, s jakou lze vytvořit různé e-mailové účty, vede k tomu, že agresori mohou posílat útočné a šikanující e-maily, ať pod pseudonymem, nebo pod cizí identitou, aniž by se museli bát toho, že je někdo odhalí.“ (Rogers, 2011, s. 34)

Kyberagresor může také záměrně uvést e-mail oběti na různých serverech, kdy následně bude e-mailová schránka zahlcena stovkami zpráv z nevyžádané pošty.

Blogy

Blogy můžeme považovat za jakési webové zápisníky, obsahující příspěvky majitele blogu. Jejich cílem je poskytnout čtenářům vlastní názory a komentáře k různým tématům, kterými se majitel blogu právě zabývá. Blogy tak kyberagresorovi umožňují zejména pomlouvání a poškození pověsti oběti, kdy tento obsah může vidět prakticky kdokoli. Blogy umožňují kyberagresorovi umístit na svůj blog také upravené fotografie či videa poškozující jeho oběť

Chatovací místnosti (Chat)

Chatovací místnosti jsou diskusní fóra, která uživatelům umožňují probírat mezi sebou nejrůznější témata. Do diskusního fóra ke konkrétnímu tématu bývá zpravidla umožněn vstup i nezaregistrovaným účastníkům a to jako hostům. Většina chatovacích místností umožňuje i tzv. „šeptání“, což je komunikace pouze mezi dvěma účastníky fóra, kterou ostatní uživatelé místnosti nevidí. Výhodou je i naprostá anonymita, neboť účastníci fóra vystupují pod přezdívkami. Chatovací místnosti lze snadno zneužít k pomlouvání, vyloučení nebo také k flamingu. Hulanová (2012, s. 45) také uvádí, že přestože chat umožňuje komunikaci pouze textem, je možné vyjádřit své aktuální pocity i pomocí tzv. emotikonů. Emotikony jsou symboly znázorňující obličej otočený o 90 stupňů (např. ☺ - smích). Chatování patří k jednomu z nejnebezpečnějších chování na internetu a to i proto, že patří k oblíbenému trávení volného času dětí.

Instant messaging (IM)

IM patří i dnes mezi hojně využívanou internetovou službu. Tyto programy umožňují svým uživatelům v **reálném čase** posílat zprávy, soubory a chatovat s jiným uživatelem či uživateli. Přes tyto programy lze také zasílat kompromitující videa a fotografie. Typickými programy IM jsou i u nás velmi používaný Skype či ICQ nebo QIP.

Internetové ankety a dotazníky

Jedná se o online dotazníky a ankety, které děti nebo dospívající často úmyslně vytvářejí s úmyslem někoho ponížit či zesměšnit. Ankety se často týkají vzhledu spolužáka nebo jiné odlišnosti, kterým se oběť odlišuje od ostatních ve skupině. Typické jsou ankety typu, „Kdo je ve třídě nejošklivější?“ apod. Tyto online ankety zaměřené především na vzhled jsou traumatizující zejména pro dospívající dívky, které v tomto věku přikládají vzhledu obecně větší váhu než chlapci.

Online interaktivní hry

I při hraní online her existuje reálné riziko, že se dítě nebo dospívající stane obětí kyberšikany. V dnešní době nejsou online propojeny jen počítače, ale i mobilní telefony a hrací konzole typu X-Box nebo Play Station. Při hraní těchto her může docházet k napadání, vyhrožování či urážkám. U her je také typické vyloučení hráče ze skupiny spoluhráčů či zde může dojít k tzv. virtuální popravě, kdy dochází k opakovanému ničení ostatními hráči v rámci jedné hry.

Mobilní telefony

V poslední době došlo u mobilních telefonů k velkému rozvoji, kdy se do popředí dostaly tzv. chytré telefony, které jsou přímo uzpůsobeny k tomu, aby jejich uživatelé byli připojeni prakticky kdykoliv k internetu a mohli stahovat různé aplikace, navštěvovat sociální sítě apod. U současných mobilních telefonů tak není problém ublížit své oběti některým z výše uvedených způsobů. Ovšem u mobilních telefonů nesmíme stále zapomínat na jejich základní funkce a to telefonování a posílání SMS či MMS zpráv.

K ubližování a obtěžování jiné osoby lze zneužít i její vlastní telefon. Postačí k tomu, když útočník uvede telefonní číslo své oběti ve falešných inzerátech (erotické služby, prodej nemovitosti apod.) a oběť je pak následně obtěžována nevyžádanými dotazy.

Obtěžující volání

Telefonování je základní funkce kvůli, které byl telefonní přístroj vynalezen. Díky pokroku a mobilním telefonům můžeme kdykoliv a kdekoliv telefonicky kontaktovat protistranu a v reálném čase s ní hovořit. Agresor může využít telefonování k nepříjemným telefonátům, kdy vulgárně uráží svou oběť nebo jí vyhrožuje fyzickým násilím. Časté může být také neustálé „prozvoňování“ mobilního čísla oběti, kdy dojde k zahlcení telefonu nevyžádanými hovory.

SMS

SMS (Short Message Service) znamená zasílání krátkých textových zpráv prostřednictvím mobilního telefonu. SMS stále má a pravděpodobně ještě nějakou dobu bude mít svou nezastupitelnou funkci v komunikaci s jinými osobami. Vždyť napsání krátké zprávy je tak snadné a rychlost s jakou někteří lidé dnes dokáží SMS napsat je až ohromující. SMS je tak ideálním prostředkem pro zasílání výhrůžných a urážlivých zpráv.

„Rafinovanější útočníci mohou prostřednictvím Internetu posílat sms zprávy zdánlivě z mobilu oběti (tzv. sms spoofing). Kyberšikanovaný člověk se pak stává podezřelým např. ze zasílání vulgárních, vyhrožujících, erotických apod. zpráv.“ (Eckertová, 2013, s. 72)

MMS

Zkratka MMS (Multimedia Messaging Service) je zkratka pro multimediální zprávy zasílané prostřednictvím mobilního telefonu. Tato služba umožňuje zasílat fotografie, obrázky nebo krátká videa a to včetně zvuku. Fotografie, které děti a dospívající zasílají svým kamarádům nebo svým platonickým láskám mohou být následně snadno zneužity a mohou způsobit velké potíže. Zde uvádím příklad, který se stal v roce 2009 v USA.

„V září roku 2009 Hope Witsell, 13 let, pocházející z Floridy, spáchala sebevraždu poté, co její fotka „nahore bez“ oblétna školu, do které chodila, prostřednictvím MMS zprávy.“ (Hulanová, 2012, s. 47)

Tento příklad zcela jasně ukazuje, že rizika spojená s mobilním telefonem není radno podceňovat.

6 FORMY KYBERŠIKANY

Formy kyberšikany představují agresivní projevy útočníka vůči své oběti prostřednictvím internetu. Níže uvádím nejčastěji se vyskytující projevy chování.

Impersonace a krádež hesla

V tomto případě dochází ze strany agresora k vydávání se za svou oběť. Agresor k tomu využívá zejména falešný profil, kdy vystupuje pod identitou své oběti, která mu umožňuje komunikovat s jejími přáteli. Pak už jen agresorovi stačí nevhodným či hanlivým chováním na internetu poškodit pověst oběti či ji do značné míry poškodit sociální vztahy s kamarády.

Další způsob jak svou oběť může agresor poškodit, představuje odcizení hesla k nějakému účtu nebo profilu na sociálních sítích. Zde agresor vystupuje přímo za svou oběť a důsledky mohou být stejně jako v prvním případě velmi vážné zejména v oblasti sociálních vztahů.

Vyloučení

Tato forma kyberšikany představuje vyloučení oběti z nějaké skupiny, do které by oběť chtěla nebo měla patřit. I když se nejedná o prvek přímé agrese, může být pro oběť velmi bolestivá. Zejména mladí lidé mají potřebu někam patřit, být součástí „něčeho“ a takové vyloučení, které navíc na internetu vidí online „publikum“ je pro mladého člověka velmi frustrující a ponižující.

Obtěžování

Obtěžováním, někdy označovaným také jako harašením, rozumíme agresorem opakované zasílání velkého množství zpráv, které oběť vnímá jako nežádoucí a nepříjemné. Děje se tak prostřednictvím online prostředí (Skype, IM, apod.) či mobilního telefonu, kdy agresor opakovaně zahlučuje mobilní telefon oběti nevyžádanými zprávami. Na rozdíl od výše uvedeného flaminu se zde jedná o jednosměrnou komunikaci, kterou se oběť snaží ukončit.

Pomlouvání

Jedná se o rozšiřování pomluv, drbů a nepravdivých informací o jiném člověku s cílem ho nějakým způsobem poškodit či zesměšnit. Pomluvy se v online prostředí velmi rychle šíří a pro oběť je pak velmi těžké se těmto pomluvám bránit.

Flaming

Slovo flaming vzniklo z anglického slova flame, což v překladu znamená plamen. Flamingem se označuje prudká, plamenná hádka, která probíhá mezi dvěma nebo více uživateli v online prostředí. Typické pro flaming je používání hrubých a hanlivých nadávek a urážek a nezřídka dochází také přímo k vyhrožování oběti. S flamingem se setkáváme převážně v diskusních fórech, chatovacích místnostech apod. Pokud tato hádka trvá delší dobu hovoříme již o válce nebo-li, o tzv. flame war.

Prozrazení a podvod

Zde hovoříme o prozrazení a zveřejnění informací intimního a osobního charakteru a to včetně kompromitujících fotografií a videí. K podvádění dochází, pokud oběť v dobré víře pošle druhému člověku své osobní a citlivé informace a tento člověk je následně zneužije tím, že je zveřejní na internetu.

Happy slapping

Happy slapping vznikl ve Velké Británii a zde se také nejvíce rozšířil. Jedná se o natočení reálného fyzického napadení náhodné oběti jedincem nebo skupinou dospívajících a následné zveřejnění tohoto videa.

„Obvykle se jedná o útok na náhodně vybranou osobu, např. chodce v parku. Jeden útočník či jejich skupina napadne oběť a další z agresorů natáčí dění na kameru nebo mobilní telefon. Cílem je získat maximálně šokující, originální dokument, který agresori zveřejní např. na některém z internetových portálů pro sdílení videa. Kritériem úspěchu je rostoucí počet zhlédnutí videa i míra brutality (např. srovnávání počtu vyražených zubů). Důsledky útoku mohou být pro oběť fatální.“ (Eckertová, 2013, s. 67)

Kyberstalking

Kyberstalking je opakované, dlouhodobé pronásledování jiné osoby prostřednictvím obtěžujícího a výhružného chování, které se odehrává pomocí internetu nebo mobilního telefonu. Ze začátku může jít o projevy přízně a náklonosti, které postupem času mohou přejít až k vydírání. Jedná se o obtěžování jiné osoby prostřednictvím chatu, spamu, e-mailu, SMS a MMS zpráv apod. Kyberstalker neustálým obtěžováním a pronásledováním ve své oběti vyvolává strach a úzkost a významně narušuje její soukromí.

Kybergrooming

„Tímto termínem je označováno chování internetových uživatelů, které má v dítěti vyvolat falešnou důvěru a připravit je na schůzku v reálném světě, jejímž cílem je oběť pohlavně zneužít.“ (Kavalír, 2009, s. 21)

Kybergroomer komunikuje se svou obětí nejčastěji prostřednictvím chatu a různých internetových seznamek. Se svou obětí může komunikovat i delší časový úsek, často i několik měsíců. V případě, že se mu nedaří oběť přesvědčit k osobní schůzce, uchyluje se k nátlaku. Časté je vyhrožování zveřejněním intimních fotografií, které se mu předtím podařilo vylákat ze své oběti. V takovém případě se již jedná o kyberšikanu. Pro kybergroomera je typické že je velmi trpělivý a přátelský. Enormně se zajímá o rozvíjení vztahu se svou potencionální obětí, kdy se snaží tento vztah udržet v tajnosti. Oběti dokáže hovořit o milujícím vztahu, který bude pokračovat i v reálném světě. Nezřídka od své oběti vyžaduje také fotografie, při konverzaci nezřídka užívá také sexting či kybersex.

Sexting

Sexting je velice často užíván při konverzaci kybergroomera se svou obětí. Jedná se o složeninu slov sex a text. Jak uvádí Eckertová (2013, s. 68), sexting zahrnuje zasílání nebo sdílení vlastních odhalených fotografií, videozáznamů nebo textů s erotickým a sexuálním podtextem prostřednictvím moderních komunikačních technologií.

Kybersex

Jedná se o další nebezpečnější formu komunikace, kterou kybergroomer používá.. Při kybersexu již kybergroomer vyžaduje po své oběti odhalování těla, předvádění sexuálního aktu či masturbaci a to před webkamerou a zpravidla v reálném čase.

Pro snadnější orientaci v problematice této kapitoly, která se zabývá formami kyberšikany uvádím tabulku, kterou ve své knize, použila Rogers (2011, s. 35).

Tabulka č. 2 – Formy kyberšikany

Nářez (Flaming)	Internetové diskuse za pomoci elektronických zpráv, které používají agresivní a útočný jazyk.
Obtěžování (Harassment)	Opakované posílání útočných, urážlivých nebo nevyžádaných zpráv.
Pomlouvání (Denigration)	Rozšiřování pomluv, drbů a lží o někom s cílem poškodit jeho pověst nebo vztahy.
Předstírání (Impersonation)	Posílání materiálů a komentáře pod cizím jménem.
Prozrazení (Outing)	Sdělování cizích tajemství a citlivých informací bez souhlasu dotyčných. (V angličtině termín <i>outing</i> mj. znamená i záměrné a veřejné oznámení něčí homosexuální orientace bez souhlasu nebo proti vůli této osoby.)
Podvod (Trickery)	Přesvědčení oběti k prozrazení tajemství či citlivých informací a následné zveřejnění na internetu.
Vyloučení (Exclusion)	Záměrné vyloučení z online skupiny.
Kyberpronásledování (Cyberstalking)	Opakované a intenzivní obtěžování a ponižování, které zahrnuje výhrůžky nebo zastrašování.

7 DIAGNOSTIKA KYBERŠIKANY

Diagnostikovat kyberšikanu u dítě není jednoduchý proces. Jak už bylo řečeno výše, kyberšikana nezanechává na dítěti jasné znaky násilí jako tomu je u tradiční šikany (rotrhané oblečení, modřiny atd.). Nicméně i kyberšikana může u dítěte vykazovat některé stejné znaky a změny chování jako tomu bývá u tradiční šikany. Důležité je zaměřit se na chování dítěte a důsledně pozorovat jeho změny v chování. Při důsledném pozorování chování dítěte můžeme objevit přímé či nepřímé varovné signály, které nám dávají najevo, že dítě se mohlo stát obětí kyberšikany.

Nepřímé ukazatele oběti

Nepřímé, varovné signály, kyberšikany se týkají chování a vzhledu dítěte. Jedná se o tyto signály či projevy chování, kdy dítě:

- náhle změní práci s počítačem nebo mobilním telefonem
- zcela přestane používat počítač
- je nervózní a nejisté při čtení SMS nebo elektronických zpráv
- trpí somatickými potížemi – bolesti břicha, hlavy, nechutenství, poruchy spánku
- často mění nálady a chování – je frustrované, apatické, smutné, rozčilené
- zhorší prospěch ve škole a chodí za školu nebo se vrací pozdě ze školy
- je uzavřené před kamarády i před rodiči

Přímé ukazatele oběti

Přímé ukazatele kyberšikany se týkají chování okolí vůči dítěti. Je tedy zapotřebí sledovat nejenom chování dítěte, ale i projevy chování okolí vůči dítěti. Že se dítě stalo obětí kyberšikany nám mohou napovědět následující ukazatele, kdy je dítě vystaveno:

- úmyslnému ponižování, zesměšňování
- výsměchu, pohrdání, nadávkám
- poškozování a krádežím osobních věcí
- omezování osobní svobody
- bití, kopání, jinému tělesnému ubližování

Nepřímé ukazatele agresora (pachatele)

Stejně jako můžeme nalézt různé projevy a změny v chování u dítěte, které se stalo obětí kyberšikany, můžeme tyto změny v chování najít i u dítěte, které se stalo agresorem.

V tomto případě se jedná o chování, kdy dítě:

- Tráví u počítače mnoho hodin i v noci
- Rychle vypíná monitor nebo zavírá programy, když se k němu někdo přiblíží
- Je rozzlobené, když nečekaně nemůže použít počítač
- Odmítá hovory o tom, co na počítači dělá
- Používá několik online účtů a adres, které nejsou ani jeho
- Je ve škole součástí hloučku smějících se dětí u počítače

Zmíněné varovné signály, jak z hlediska oběti, tak z hlediska agresora, můžeme vnímat nejen v domácím prostředí, ale i ve škole, neboť mnoho signálů se projevuje stejně jako doma i ve školním prostředí.

„Alternativou pro diagnostiku klimatu ve třídě jsou tzv. nestandardizované metody, dynamická sociometrie, hry: Dotkni se toho, kdo..., Místo vedle mě je volné..., Místa si vymění ti, kteří... Lze použít i nestandardizované metody tužka – papír: Obláčky, Pyramidy, Plavba lodí apod.“ (Kavalír, 2009, s. 55)

8 ŘEŠENÍ KYBERŠIKANY

Pokud jsme se již dostali do situace, kdy se dítě stalo obětí kyberšikany, je velmi důležité včas a správně zasáhnout. Zasáhnout mohou jak rodiče doma, tak také učitelé ve škole. Existují také nástroje, kterými se kyberšikaně může bránit sám poškozený.

1. Oběť

Pokud se dítě nebo dospívající stane obětí kyberšikany, může učinit opatření, kterými se může proti kyberšikaně bránit, zmírnit její intenzitu a důsledky nebo jí úplně zamezit. Oběť by měla:

Ukončit komunikaci

Oběť by měla zcela ukončit komunikaci s útočníkem, v žádném případě by se ho neměla snažit od počínání odradit, nevyhrožovat mu a nemstít se mu. Cílem útočnicka je vyvolat ve své oběti jakoukoli reakci. Pokud oběť reaguje na útočnickovi podněty, poskytuje agresorovi pocit síly a kontroly. Čím více se bude oběť snažit s agresorem domluvit či vysvětlit, tím více vyprovokuje agresora k dalším a tvrdším útokům. Pokud ovšem oběť zvládne s agresorem nekomunikovat, agresor dříve nebo později svou snahu ublížit vzdá, neboť nebude mít žádnou odezvu. Jde o poměrně účinný způsob, jakým lze agresora odradit od dalších útoků.

Blokovat útočnicka

Oběť může agresorovi zamezit přístup k jejímu účtu, telefonnímu číslu nebo internetové službě, přes kterou agresor své útoky realizuje. Nevýhodou je, že stejně tak, jako si může internetovou identitu změnit oběť, může si ji změnit i agresor. Blokování agresora zcela nezabrání útočnému chování, ale může agresorovi toto chování značně ztížit.

Oznámit útok, poradit se

I když se oběť může cítit ponížena a mít obavy z reakce okolí, neměla by na řešení problému zůstat sama. V případě dítěte je důležité, aby o situaci informovalo dospělého člověka, nejlépe rodiče nebo učitele. Dospělí mají více zkušeností a jsou schopni lépe posoudit nakolik je problém závažný a nakolik je potřeba do řešení situace zapojit

specializované instituce (policii, psychology atd.). V případě studu mohou děti sami zavolat na linku bezpečí např. internethelpline.cz.

Uchovat důkazy

Je velmi důležité, aby oběť uchovala všechny možné důkazy o tom, že se stala obětí kyberšikany (SMS zprávy, zprávy z chatu a sociálních sítí, e-maily atd.). Na základě těchto důkazů může být následně proti agresorovi zahájeno vyšetřování.

Vyhledat pomoc psychologa

Oběť by měla vyhledat pomoc např. u školního psychologa či využít externích institucí, které se touto problematikou zabývají.

2. Rodiče

Rodiče by při řešení kyberšikany měli dodržet několik zásad a doporučení jak kyberšikanu správně řešit. Zde je desatero pravidel pro rodiče, které uvádí americký server cyberbullying.us.

Pocit bezpečí dítěte

Rodiče by měli své dítě ujistit v tom, že je v bezpečí a že má dítě jejich bezpodmínečnou podporu. Rodiče musí svými slovy a činy dítě přesvědčit, že i oni chtějí, aby už kyberšikana skončila.

Vyšetřit situaci

Rodiče by měli vyšetřit, jak došlo ke kyberšikanování, co bylo její hlavní příčinou a kdo všechno se na kyberšikanování podílel.

Nezakazovat internet

Rodiče by se měli vyhnout tomu, aby dítěti zakázali přístup na internet. Nejenže se tímto zákazem nevyřeší a ani nesníží kyberšikanování dítěte, ale dítě, které bylo zvyklé na dosavadní časté používání internetu, bude mít k takovému opatření otevřený odpor.

Kontaktovat rodiče agresora

Pokud to rodiče uznají za vhodné, měli by kontaktovat rodiče agresora a celou situaci s nimi probrat. Případně si mohou domluvit schůzku s vedením školy, popřípadě s důvěryhodným učitelem, kde by mohli také celou věc probrat.

Kontaktovat poskytovatele internetové služby

Rodiče mohou kontaktovat poskytovatele internetové služby, mobilního operátora nebo správce chatovací místnosti a společně s nimi spolupracovat na řešení situace a odstranění nevhodných materiálů.

Kontaktovat policii

Pokud dojde k fyzickému napadení dítěte, nebo k dalším závažným okolnostem, které by naznačovaly spáchání trestného činu, je vhodné, aby rodiče kontaktovaly policii a tuto situaci společně s ní řešili.

Hovořit o kyberšikaně s ostatními

V případě, že došlo v rodině k šikanování dítěte, měli by rodiče o tomto problému hovořit s jinými rodiči a místními organizacemi. Pomohou tak zvýšit povědomí o tomto chování a může se také společnými silami zjistit rozsah kyberšikan mezi dětmi v okolí.

Vyvodit důsledky

V případě, že dítě není obětí kyberšikan, ale je naopak agresorem, je velmi důležité dát dítěti najevo, že takové jeho chování je zcela neakceptovatelné.

Spolupracovat se školou

Rodiče by měli spolupracovat při řešení kyberšikanou se školou, kterou jejich dítě navštěvuje, neboť pedagogičtí pracovníci by měli být školeni v této problematice. V případě, že spolupráce je neúčelná, je možné se obrátit na jinou školu v okolí.

Mluvit se svým dítětem

Rodiče a dítě by měli mezi sebou o vzniklé situaci detailně komunikovat. Důležité je ujasnit si své role a plně porozumět tomu, jak byla použita technologie zneužita. Rodiče i dítě by měli spolupracovat tak, aby dosáhli společného postupu k vyřešení problému, tak, aby tento postup vyhovoval oběma stranám a směřoval ke společnému cíli – ukončení kyberšikan.

3. Škola

Stejně jako u oběti a rodiny, má i škola k dispozici několik základních zásad jak se s kyberšikanou vypořádat.

Spolupracovat s rodinou oběti i agresora

Škola by měla při zjištění kyberšikany spolupracovat s rodinou oběti i agresora. Při řešení kyberšikany by škola měla rodiče seznámit s postupy a možnostmi, které bude při řešení kyberšikany uplatňovat. Zejména by rodiče měla seznámit, jak bude postupovat při řešení vzniklého problému, jaký je další očekávaný vývoj, jaké má v tomto směru škola pravomoci a jak zapojit rodinu do způsobu řešení.

Podpořit oběť

Oběť kyberšikany by měla být ze strany školy ubezpečena, že udělala správnou věc, když se s kyberšikanou někomu svěřila a nenechala si tento problém jen pro sebe. Oběti by se pak dále měla věnovat osoba, které se v této problematice orientuje a věnuje se jí např. výchovný poradce, školní psycholog atd.

Doporučit oběti jak postupovat dále

Důležité je vysvětlit oběti, aby se vyvarovala stejného chování jako agresor a nesnažila se mu mstít. Dále je nutné oběti vysvětlit, aby si shromažďovala důkazy pro následné vyšetřování. Člověk, který bude kyberšikanu ve škole řešit se musí přesvědčit, že oběť ví, jak se má dalším útokům bránit (opuštění chatovací místnosti, zablokování zpráv od útočníka atd.)

Prošetřit všechny případy kyberšikany

„Všechny případy týkající se šikany by měly být náležitě zaznamenány a prošetřeny. V závažných případech mohou být považovány za trestný čin. Totéž platí i pro kyberšikanu. Je velmi důležité, aby si oběť uchovala důkazy kyberšikany. Ty pak může ukázat rodičům, učitelům a policii.“ (Krejčí, 2010, s. 54)

Vyřešit problém

Pokud je znám agresor kyberšikany, škola by ho měla požádat o odstranění kompromitujících materiálů či přistoupit ke kázeňským opatřením. Útočnickovi musí být dáno jasně najevo, že takové chování nebude na škole v žádném případě tolerováno.

V případě, že se jedná o nelegální obsah a je zde podezření ze spáchání trestného činu, měla by škola bezprostředně kontaktovat policii ČR.

Potrestat viníky

Ze strany školy může být agresor potrestán kázeňskými opatřeními např. snížený stupeň z chování, atd. Původce kyberšikany může být ze strany školy také omezen v přístupu na internet na školním počítači nebo zbavením práva nosit, nebo alespoň používat mobilní telefon na půdě školy.

S problematikou kyberšikany dále pracovat

Škola by měla učinit všechny potřebné kroky k tomu, aby se případ kyberšikany na škole v žádném případě neopakoval. Důležité je klást důraz především na prevenci.

9 NÁSLEDKY KYBERŠIKANY

Stejně tak jako tradiční šikana, i kyberšikana páchaná ve virtuálním prostředí může mít vážné dopady jak na emocionální stránku oběti, sebeúctu či sebehodnocení, tak na pocit osobního bezpečí. Následky kyberšikany můžeme obecně popsat jako depresivní stavy, bezmoc, beznaděj, sklíčenost, sebe destruktivní chování a pokles výkonnosti ve škole.

Negativní emoce

Kyberšikana zpravidla u oběti vzbuzuje více negativních emocí, než šikany tradiční. Někteří jednotlivci se cítí frustrováni a rozzlobeni způsobem, kterým jsou ohrožováni. Jiní se cítí v rozpacích a poníženi, především pokud se jedná o zveřejňování osobních fotografií.

Dlouhotrvající negativní myšlenky

„Vzhledem k tomu, že kyberšikana může trvat po velmi dlouhou dobu, než se agresora podaří vypátrat nebo alespoň zabránit projevům, způsobuje často také dlouhotrvající negativní emoce oběti. Následkem kyberšikany nezřídka bývají i sebevražedné myšlenky, dlouhotrvající depresivní stavy apod. Kyberšikana může způsobit také duševní nestabilitu oběti.“ (Zdravotní a psychické následky kyberšikany mezi dětmi a dospívající mládeží, 2011)

Vyhýbavost, sociální izolace oběti

U dětí, které se staly obětí kyberšikany dochází často ke změnám v jejich chování a zvycích. U těchto dětí dochází např. k vyhýbání se sociálním sítím, které měly dříve v oblibě nebo k velmi omezenému používání mobilního telefonu. Děti se tímto způsobem vyhýbají dalším útokům ze strany agresora. Zejména u dívek dochází vlivem prožité kyberšikany k omezení kontaktů s přáteli, k nechuti seznamovat se s novými lidmi a celkové nedůvěře vůči okolí.

Ovlivnění chování a účasti ve škole

Pokud se dítě stane obětí kyberšikany a spolužáci kyberšikaně jen tiše přihlížejí, pociťuje oběť pocity osamělosti a malého sebehodnocení. Tím se více prohlubuje podřízenost oběti vůči agresorovi a oběť také více vnímá negativní hodnocení vrstevníků. To má za následek zhoršení koncentrace při výuce ve škole, zhoršení prospěchu nebo záškoláctví.

Pocit ohrožení vlastního bezpečí

Ohrožení vlastního bezpečí prožívají oběti kyberšikany mnohem intenzivněji než je tomu u šikany tradiční. Je to především z toho důvodu, že oběť je pro agresora prakticky kdykoli k zastizení. U obětí kyberšikany proto dochází často k projevům fyzické i slovní agresivity. Jedná se o obrannou reakci, kterou se oběť vyrovnává se stresem, jelikož většinou není schopna se agresorovi postavit tváří v tvář, protože se s ním v mnoha případech ani fyzicky neseťkává.

Zástupné aktivity

U obětí kyberšikany se můžeme setkat v jejich chování i s tzv. zástupnými aktivitami. Těmito aktivitami bývá zejména zobecňování a zlehčování situace, ale také opilství nebo zneužívání drog.

Změna fyzických projevů

Především u kyberšikany, která přetrvává delší dobu, může dojít následkem zvyšující se úzkostnosti oběti, až ke změnám fyzických projevů. Mezi tyto projevy patří např. dlouhodobé vyčerpání organismu, nevolnost, změna váhy, nechutenství či oslabená imunita. U oběti postižené kyberšikanou, může důsledkem nemožnosti řešení situace, dojít k silné frustraci, která může mít za následek sebepoškozování či v nejhrošším případě může vést až k pokusu o sebevražďě.

10 PREVENCE

Prevenčí rozumíme předcházení kyberšikanování. Dosáhnout ideálního stavu, tedy stavu, kdy je prevence účinná a ke kyberšikaně vůbec nedojde, není jednoduché. Prevenčí kyberšikany se zabývá i internetový portál www.kybersikana.eu, zde je uvedeno několik zásad správného užívání internetu:

- Zvolit si správné heslo
- Zabezpečit svoje účty
- Nesdělovat o sobě příliš mnoho informací
- Nereagovat na podezřelé vzkazy a zprávy
- Seznámit se s pravidly diskuse nebo chatu
- Ctít ostatní uživatele
- Rozmyslet si, co komu psát
- Při něčem podezřelém se svěřit

Školní prevence

Každá škola, jakožto instituce podílející se na výchově dětí, by měla mít vypracovaná preventivní opatření k předcházení kyberšikany. Přestože si každá škola vypracovává a upravuje preventivní opatření podle svého mínění, existuje několik obecných pravidel, která by měla být obsažena ve všech preventivních opatřeních. Jedná se o tyto pravidla:

- Učit studenty tomu, že všechny formy šikanování jsou nepřijatelné
- Vymezit jasná pravidla používání internetu
- Využít vrstevnického prvku – starší sdělili své zkušenosti mladším
- Vytvořit postupy a plány při řešení kyberšikany
- Zahrnout kyberšikanu do školního řádu a preventivního programu
- Nainstalovat do školních počítačů software k blokování určitých stránek
- Pěstovat pozitivní školní klima
- Vzdělávat své blízké okolí – organizovat besedy pro žáky, pedagogy i rodiče
- Ustanovit školního specialistu na kyberšikanu

Prevence v rodině

„Internetové stránky projektu E-Bezpečí shrnují užitečné rady, co mohou rodiče pro bezpečí svých dětí při komunikaci prostřednictvím mobilního telefonu nebo při komunikaci přes Internet udělat, jak zjistí, že se jejich děti dostaly do problémů souvisejících s užíváním těchto technologií nebo jak takové problémy řešit. Učitelé mohou rodičům poskytnout následující rady.“ (Kavalír, 2009, s. 50)

- Zajistit, aby dítě vědělo, že pravidla chování jsou stejná v online i offline
- Seznámit děti s pravidly používání internetu a mobilního telefonu
- Ujistit se, že škola má vhodný vzdělávací program o bezpečnosti na internetu
- Být vzorem v užívání moderních technologií
- Zajímat se k čemu děti internet a mobilní telefon používají
- Používat filtrační a blokační software
- Všimnout si varovných znaků, změn v chování dítěte
- Udržovat s dětmi otevřenou a upřímnou komunikaci
- Dát dítěti najevo, že může kdykoliv přijít s problémem

Desatero parlamentu dětí a mládeže

Národní parlament dětí a mládeže, vytvořil v listopadu 2010 tzv. Desatero bezpečnosti na sociálních sítích. Toto desatero umožňuje uživatelům internetu účinně předcházet kyberšikaně na sociálních sítích.

1. Nezveřejňovat osobní údaje

Uživatel na internetu by neměl zbytečně zveřejňovat osobní údaje, které by mohly být následně použity ze strany agresora proti němu. I v profilech na sociálních sítích je možnost nastavit profil tak, aby podrobné informace byly zobrazovány pouze úzkému okruhu lidí.

2. Nesdílet fotky

Fotky, které jsou umístěny na internet třeba jen z legrace, mohou některým přátelům ublížit. Také odhalené fotky, které budou na internetu lehce dostupné, mohou přilákat útočnickovu pozornost.

3. Bezpečně se odhlašovat

Pokud dítě nebo dospívající používá počítač ve škole, kde jej používá větší množství lidí, mělo by mít dítě na paměti vždy bezpečné odhlášení ze svého účtu. Dítě tak může předejít zneužití svého účtu. Důležité je také neukládat si své heslo do internetového prohlížeče.

4. Měnit přihlašovací údaje nebo mít bezpečnější hesla

Správné a bezpečné heslo uživatele by mělo obsahovat kombinaci čísel a písmen. Neměla by se užívat hesla spojená s daty narození, adresy trvalého bydliště, jména či přezdívky.

5. Přidávat si pouze dobře známé lidi

Bohužel v dnešní době se děti často předhánějí na sociálních sítích v tom, kdo má přidaných více přátel. Děti si tak přidávají do okruhu přátel i lidi, které třeba ani neznají a ani se s nimi osobně nesetkali. Mezi těmito lidmi se pak může snadno objevit někdo, kdo bude chtít dítěti ublížit.

6. Nepřidávat si lidi pouze kvůli počtu

7. Číst si pravidla užívání

Každý uživatel internetové služby by si měl před tím, než ji začne používat a zadávat své osobní a kontaktní údaje, přečíst pravidla jejího užívání.

8. Rozlišovat virtuální a reálný život

To, co se odehrává přes internet, není stejné jako to, co se odehrává v reálném životě. Při komunikaci přes internet uživatel nevidí jak se ostatní tváří, jakým tónem „mluví“, jestli chce ublížit nebo to myslí v nadsázce.

9. Nastavovat sdílení

Na sociálních sítích si dítě může nastavit, pro koho budou informace jejího profilu viditelné. Je dobré zachovat si své soukromí a nesdílet všechno s širokým okolím. Na internetu se poškozující materiály šíří velmi rychle, je proto na místě být opatrný a své soukromí si chránit.

10. Nebýt závislý na sociálních sítích, nespamovat

Závislost na sociální síti není v dnešní době ničím neobvyklým. Děti mohou být na sociálních sítích závislé, aniž by si to sami uvědomovali. Psaní nového statusu každou minutu, komentování každé fotky atd. může ostatní uživatele otravovat, pokud tato činnost přeroste v neúnosnou mez, může ze strany přátel dojít až k zablokování příspěvků. Každý uživatel by se tak měl umět na sociálních sítích ovládat.

(Desatero bezpečnosti na sociálních sítích, 2011)

11 POMÁHAJÍCÍ INSTITUCE A LEGISLATIVA

Pomáhající instituce

I když je kyberšikana poměrně novým fenoménem, vzniklo již pro oběti nebo pro rodiče několik institucí, kde mohou děti či jejich rodiče hledat pomoc. Zde uvádím tři nejstarší a patrně i nejvyužívanější instituce v ČR, které se zabývají problematikou kyberšikany u nás.

1. Pomoc ONLINE (Internet Helpline)

„Od začátku roku 2007 zahájilo SLB provoz rozšířené asistenční služby pro děti a dospívající Internet Helpline jako součást mezinárodního projektu Safer Internet Plus. Pomoconline.cz (Linka bezpečí ONLINE) poskytuje dětem a dospívajícím první pomoc formou psychologické a sociální asistence při práci s internetem. Jde o vůbec první obdobně specializovanou linku krizové intervence v České republice!

Hlavním cílem této formy krizové intervence je zřízení speciální asistenční služby Helpline na stávající bezplatné Lince bezpečí (116 111), kam mohou děti nebo dospělí ohlásit zneužívání dětí při komunikaci na internetu. Odborní konzultanti dětem poskytnou nezbytnou psychosociální pomoc a také jim poradí, jak bezpečněji internet používat. Jedná se především o případy, kdy děti pocítují znepokojení a ohrožení během prohlížení webových stránek, při chatování a hraní her nebo když jsou obtěžovány prostřednictvím mobilu či jiných komunikačních médií.“ (O projektu, 2010)

Kontakty: Web: www.pomoconline.cz
Tel: 800 116 111, 800 155 155
E-mail: pomoc@linkabezpeci.cz

2. Projekt E-Bezpečí

Projekt E-Bezpečí Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci se zabývá problematikou nebezpečných komunikačních jevů spojených s používáním ICT (kromě kyberšikany sleduje např. manipulativní komunikaci, nebezpečné pronásledování, sociální sítě a rizikové chování ve virtuálním prostředí). Hlavním cílem projektu je vzdělávání

(žáků ZŠ, studentů SŠ a VŠ, pedagogů, policistů, pracovníků odboru sociálně právní ochrany dětí aj.) a výzkum této problematiky. Poskytuje také on-line poradenskou činnost. (Krejčí, 2010, s. 51.)

Kontakty: Web: www.e-bezpeci.cz
www.napisnam.cz
E-mail: info@e-bezpeci.cz

3. Národní centrum bezpečnějšího internetu (Safer Internet)

„Národní centrum bezpečnějšího internetu je neziskové nevládní sdružení, založené v roce 2006 jako Online Safety Institute. V lednu 2011 bylo sdružení přejmenováno na Národní centrum bezpečnějšího internetu (NCBI). Jeho cílem je přispívat k bezpečnějšímu užívání internetu, moderních informačních a komunikačních technologií, k osvojování etických norem v online komunikaci a napomáhat předcházení a snižování možných sociálních rizik spojených s jejich užíváním. Sdružení je členem celoevropské sítě národních osvětových center bezpečnějšího internetu INSAFE a spolupracuje s mezinárodní sítí horkých linek INHOPE.“ (O nás, 2014)

Kontakty: Web: www.saferinternet.cz
www.ncbi.cz
E-mail: info@saferinternet.cz

4. Další instituce

Postupem času vznikly v ČR další instituce, kde mohou oběti kyberšikany a jejich rodiče hledat pomoc. Jedná se např. o:

- www.bezpecne-online.cz
- www.cervenetlacitko.cz
- www.kybersikana.eu
- www.minimalizacesikany.cz
- www.horkalinka.cz

Legislativa a kyberšikana

Úmluva o právech dítěte z roku 1989, kterou ČR ratifikovala v roce 1991, zaručuje všem dětem v pedagogických zařízeních bezpečný pobyt, bez poškozování zdraví a ohrožení života. Kyberšikana není trestným činem, některé její formy však mohou znaky některých trestných činů naplňovat. Při posuzování kyberšikany z tohoto hlediska je však vždy nutné přihlížet k věku pachatele. Skutky, které tyto znaky trestných činů naplňují, se z hlediska věku pachatele posuzují podle zákona č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže.

Osoba mladší 15 let není trestně odpovědná, ale soud pro mládež jí může uložit podle výše uvedeného zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže některá z těchto následujících opatření:

- Dohled probačního úředníka
- Ochrannou výchovu
- Zařazení do terapeutického, psychologického nebo jiného vhodného výchovného programu ve střediscích výchovné péče

Osoba mladistvá (15-18 let) je z hlediska trestní odpovědnosti posuzována také soudy pro mládež podle zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže a to s ohledem na rozumovou a mravní vyspělost osoby, proti níž se trestní řízení vede

Dospělá osoba (starší 18 let) je plně trestně odpovědná a trestní řízení se projednává standardně podle platného trestního řádu.

Níže v tabulce uvádím trestné činy, jejichž skutkovou podstatu může kyberšikana naplňovat. V tabulce uvádím také možnou délku odnětí svobody za spáchaný trestný čin.

Tabulka č. 3 – Trestné činy vztahující se ke kyberšikaně

§ 144	Účast na sebevraždě	až 12 let
§ 175	Vydírání	až 16 let
§ 180	Neoprávněné nakládání s osobními údaji	až 8 let
§ 181	Poškozování cizích práv	až 5 let
§ 182	Porušení tajemství dopravovaných zpráv	až 10 let
§ 183	Porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí	až 8 let
§ 184	Pomluva	až 2 roky
§ 191	Šíření pornografie	až 5 let
§ 192	Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií	až 8 let
§ 209	Podvod	až 10 let
§ 230	Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací	až 8 let
§ 231	Opatření a přechovávání přístupového zařízení a hesla k počítačovému počítačovému systému a jiných takových dat	až 5 let
§ 232	Poškození záznamu v počítačovém systému a na nosiči informací a zásah do vybavení počítače z nedbalosti	až 2 roky
§ 352	Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	až 3 roky
§ 353	Nebezpečné vyhrožování	až 3 roky
§ 354	Nebezpečné pronásledování	až 3 roky
§ 356	Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod	až 3 roky
§ 357	Šíření poplašné zprávy	až 8 let

II. PRAKTICKÁ ČÁST

12 FORMULACE HLAVNÍHO CÍLE A DÍLČÍCH CÍLŮ

Má diplomová práce se zabývá problematikou kyberšikany na vybraných středních školách v okrese Vsetín. Hlavním cílem této práce je zmapovat problematiku kyberšikany včetně jejího výskytu, forem a prostředků, jimiž se odehrává, na vybraných středních školách ve zvoleném okrese. V praktické části jsem si dále stanovil několik dílčích cílů, jejichž cílem je zjistit:

1. Kolik žáků má přístup k internetu, kde a jak často jej používají?
2. Kolik žáků se setkala s kyberšikanou?
3. Kdo je nejčastěji kyberagresorem?
4. Jaké jsou projevy kyberšikany a v jakém internetovém prostředí se odehrává?
5. Jsou oběti či svědci ubližování ochotny se někomu svěřit?
6. Kolik žáků vystupovalo jako agresor, jakým způsobem a kde ubližovali?
7. Co je nejčastější motivací k ubližování oběti?
8. Považují žáci kyberšikanu na škole za vážný problém?

Hypotézy

- H1: Předpokládám, že mezi množstvím času stráveného na internetu a výskytem kyberšikany je závislost.
- H2: Předpokládám, že existují rozdíly u ochoty se někomu svěřit v závislosti na pohlaví.
- H3: Předpokládám, že existují rozdíly v pohledu na vážnost problematiky kyberšikany v závislosti na pohlaví.

12.1 Metoda a druh výzkumu

Pro svůj výzkum jsem zvolil kvantitativní metodu výzkumu. Tato metoda mi umožňuje zmapovat problematiku kyberšikany včetně jejího výskytu, forem a prostředků, jimiž se odehrává, na vybraných středních školách ve zvoleném okrese. Pro kvantitativní metodu výzkumu, jsem zvolil formu anonymního dotazníku. Text dotazníku je součástí přílohy P1. Formální úprava dotazníku byla vygenerována freeware programem pro tvorbu dotazníku

Engrafes. Dotazník obsahuje celkem 17 otázek. Nejčastěji obsahuje uzavřené otázky s výběrem jedné možnosti. V dotazníku jsou však zahrnuty i otevřené a škálové otázky. Otázky dotazníku byly tvořeny tak, aby se vždy vztahovaly ke zvoleným dílčím cílům práce:

Otázky č. 3, 4, 5, 6, 7 se vztahují k cíli č. 1.

Otázka č. 8 se vztahuje k cíli č. 2.

Otázka č. 9 se vztahuje k cíli č. 3.

Otázky č. 10, 11 se vztahují k cíli č. 4.

Otázka č. 12 se vztahuje k cíli č. 5.

Otázky č. 13, 14, 15 se vztahují k cíli č. 6.

Otázka č. 16 se vztahuje k cíli č. 7.

Otázka č. 17 se vztahuje k cíli č. 8.

12.2 Výzkumný vzorek

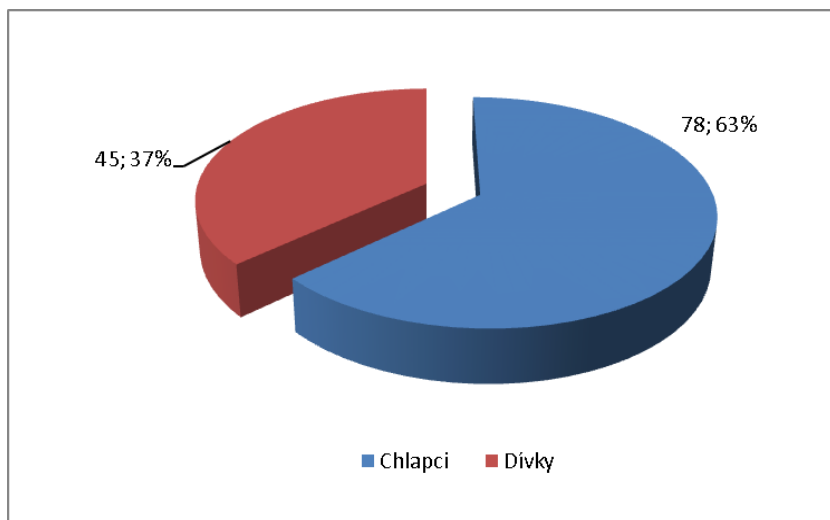
Výzkumným souborem byli studenti záměrně vybraných středních škol, o které bývá každoročně mezi studenty velký zájem a patří tak, co do počtu žáků k nejnavštěvovanějším. Z celkových 14 středních škol v okrese Vsetín, byly vybrány tři střední školy. Jednalo se o střední zdravotnickou školu (SZŠ), střední průmyslovou školu strojní (SPŠS) a střední odbornou školu (SOŠ). Výzkum probíhal v aktuálním školním roce 2013/2014. Výzkumný soubor tvořilo celkem 123 studentů vybraných středních škol, z toho se jednalo o 78 chlapců a 45 dívek. Jednotlivé školy z hlediska počtu dotazovaných žáků byly zastoupeny následovně:

Tabulka č. 4 – Celkový počet žáků podle školy a pohlaví

	SZŠ	SPŠS	SOŠ	Celkem
Chlapci	4	61	13	78
Dívky	32	0	13	45
Celkem	36	61	26	123

Z níže uvedeného grafu č. 1 je patrné, že chlapci byli v celkovém počtu dotazovaných žáků zastoupeni více než dívky.

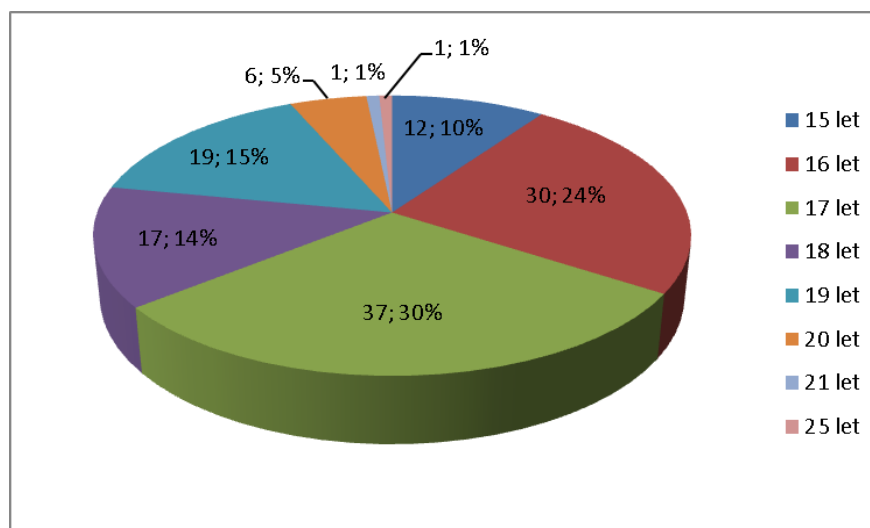
Graf č. 1 – Respondenti podle pohlaví

Tabulka č. 5 – Celkový počet žáků podle školy a věku

Věk	SZŠ	SPŠS	SOŠ	Celkem
15	7	5	0	12
16	16	14	0	30
17	13	22	2	37
18	0	16	1	17
19	0	2	17	19
20	0	2	4	6
21	0	0	1	1
25	0	0	1	1
Celkem	36	61	26	123

Graf č. 2 – Respondenti podle věku

12.3 Způsob zpracování dat

Získaná data z dotazníkového šetření jsem zapsal do datové tabulky, kterou jsem vytvořil v programu Excel 2007. Následně jsem ze získaných dat vytvořil v tomto programu, ke každé z otázek v dotazníku graf, včetně komentáře k získaným výsledkům. Pro vyhodnocení hypotéz č.1 a č.3, jsem jako hlavní testovací metodu použil test nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku. Tento test zjišťuje, zda existuje závislost mezi dvěma jevy, které byly zachyceny nominálním měřením. Výsledky získané z dotazníkového šetření jsem nejprve zapsal do vytvořené kontingenční tabulky, kde čísla bez závorek vyjadřují četnosti žáků, kteří odpověděli určitým způsobem na první a současně i na druhou otázku. Dále jsem vypočítal očekávané četnosti pro každé pole kontingenční tabulky. Tuto četnost získáme pro každé pole tak, že násobíme vždy marginální četnost řádku a sloupce v tabulce a získaný součin pak vydělíme celkovou četností. Následně jsem vypočítal pro každé pole kontingenční tabulky hodnotu, následným součtem těchto hodnot jsem získal celkovou hodnotu, kterou jsem porovnal s kritickou hodnotou. Po srovnání hodnot jsem pak přijal nulovou nebo alternativní hypotézu. Kontingenční tabulky u hypotézy č.1 i č.3 vyhovovaly kritériím pro test nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku. Tento test nelze použít v případech, kdy ve více než 20 % polí kontingenční tabulky jsou očekávané četnosti menší než 5 a v případě, že v některém poli je očekávaná četnost menší než 1. U hypotézy č.2 jsem jako testovací metodu, použil test nezávislosti chí - kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Tento test jsem použil,

protože použití tohoto testu významnosti přichází v úvahu tehdy, kdy se rozhoduje, zda existuje souvislost nebo vztah mezi dvěma jevy, které mohou nabývat pouze dvou alternativních kvalit a tehdy, pokud je celková četnost $n > 40$. (Chráška, 2007, s. 77, 78, 82, 83) Po výpočtu hodnot, jsem tyto porovnával s kritickými hodnotami uvedenými v tabulkách pro zvolené hladiny významnosti a vypočtené stupně volnosti, následně jsem pak přijal nulovou nebo alternativní hypotézu.

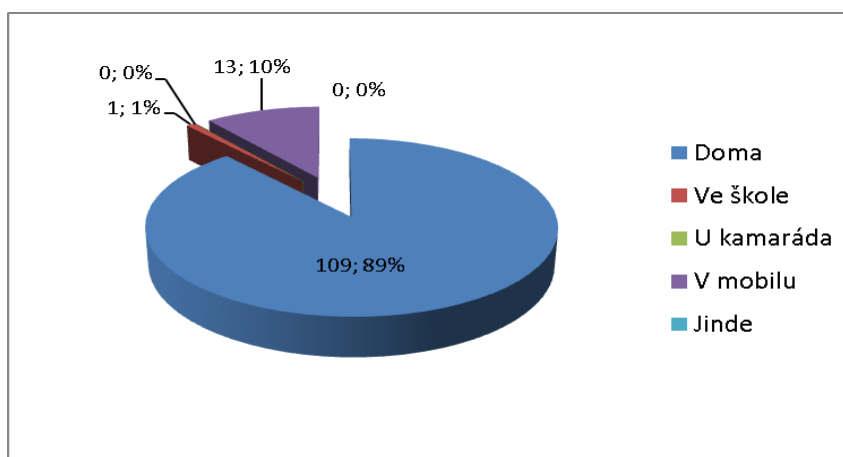
12.4 Vyhodnocení výzkumu

Cílem č. 1 bylo zjistit, kolik žáků má přístup na internet, kde a jak často jej používají. K tomuto cíli se v dotazníku vztahovaly otázky č. 3, 4, 5, 6, 7.

Otázka č. 3 zkoumala, zda má žák pravidelnou možnost připojení k internetu. Z celkového počtu 123 dotazovaných žáků bylo zjištěno, že všech 123 (100 %) žáků má pravidelnou možnost připojení se k internetu.

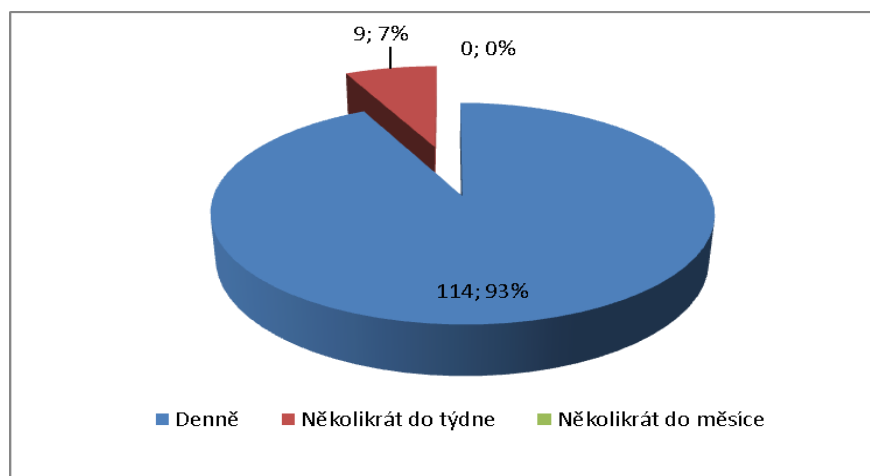
Otázka č. 4 zkoumala, kde žáci nejčastěji používají internet. Z výzkumu bylo zjištěno, že z celkového počtu 123 žáků, používá 109 žáků internet nejčastěji doma, 13 žáků uvedlo, že nejčastěji používají internet v mobilu a 1 žák uvedl, že internet nejčastěji používá ve škole.

Graf č. 3 – Kde nejčastěji používáte internet?

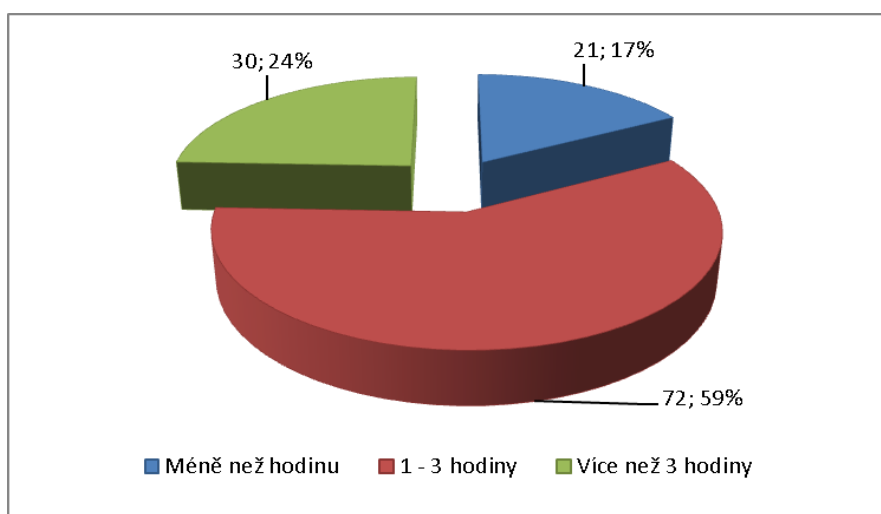
Otázka č. 5 zkoumala, jak často žáci používají internet. Z dosažených výsledků bylo zjištěno, že 114 žáků používá internet denně a 9 žáků pouze několikrát do týdne. Žádný z dotazovaných žáků nevedl, že by používal internet pouze několikrát do měsíce.

Graf č. 4 – Jak často používáte internet?

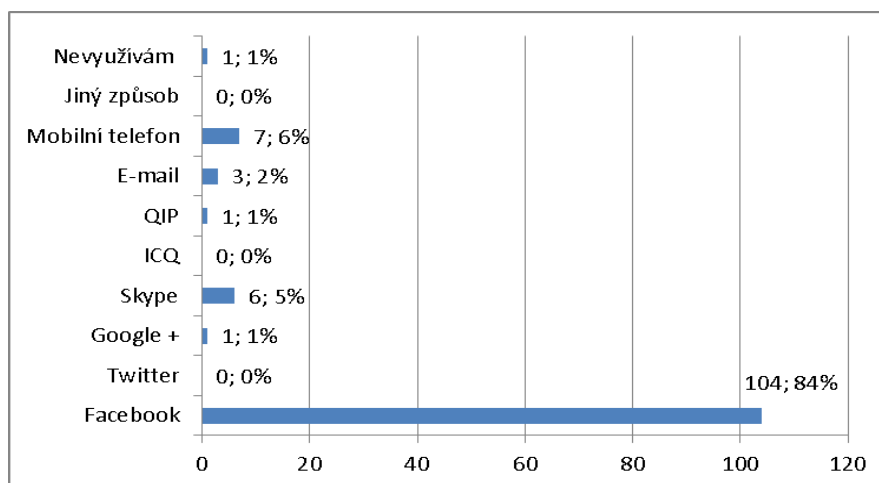
Otázka č. 6 zkoumala, kolik času denně průměrně tráví žáci na internetu. Z celkových 123 žáků odpovědělo, že 21 žáků, že na internetu tráví denně méně než hodinu, 72 žáků tráví denně na internetu 1 – 3 hodiny a 30 žáků tráví na internetu denně více jak tři hodiny času.

Graf č. 5 – Kolik času denně trávíte denně na internetu?

Otázka č. 7 zkoumala, který ze způsobů komunikace využívají žáci prostřednictvím internetu nejčastěji. Ze 123 žáků uvedlo 104 žáků, že nejčastěji používají ke komunikaci s ostatními sociální síť facebook, 7 žáků uvedlo, že používají nejčastěji mobilní telefon, 6 žáků uvedlo, že nejčastěji používají program skype, 3 žáci uvedli, že nejčastěji komunikují pomocí e-mailu, 1 žák využívá ke komunikaci nejčastěji program qip, 1 žák využívá nejčastěji sociální síť google+ a 1 žák internetové komunikace nevyužívá vůbec.

Graf č. 6 – Který ze způsobů komunikace prostřednictvím internetu využíváte nejvíce?

Hypotéza č. 1

H1: Předpokládám, že mezi množstvím času stráveného na internetu a výskytem kyberšikany je závislost.

H0: Mezi množstvím času stráveného na internetu a výskytem kyberšikany není závislost.

HA: Mezi množstvím času stráveného na internetu a výskytem kyberšikany je závislost.

Tabulka č. 6 – Kontingenční tabulka H1

		Čas strávený denně na internetu			Σ
		< 1 hodina	1 – 3 hodiny	> 3 hodiny	
Zkušenost s kyberšikanou	Ano	10 (8,22)	29 (26,17)	17 (11,59)	46
	Ne	12 (11,98)	41 (38,13)	14 (16,88)	67
Σ		22	70	31	123

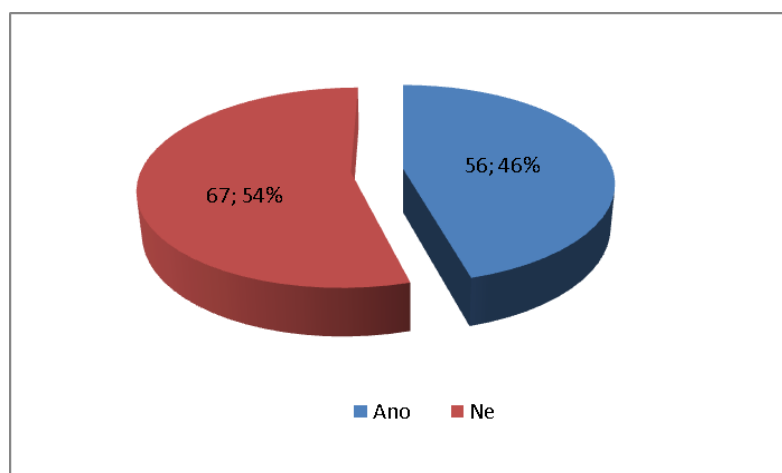
Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 3,923$, kritická hodnota pro hladinu významnosti 0,05 a 2 stupně volnosti je $\chi^2_{0,05}(2) = 5,991$. Po srovnání s kritickou hodnotou přijímám nulovou hypotézu, která zní: **Mezi množstvím času stráveného na internetu a výskytem kyberšikany není závislost.**

U dotazovaných žáků mě v současné době internetu nepřekvapilo, že všech 123 (100%) žáků má pravidelný přístup na internet. Stejně tak jsem očekával, že žáci v drtivé většině

109 dotazovaných (89 %) používá internet nejvíce doma a denně, což uvedlo 114 (93 %) žáků. Co mě trochu zarazí je, že 30 (24 %) dotazovaných žáků tráví na internetu více než 3 hodiny denně. Dle mého názoru je tato doba strávená denně na internetu příliš vysoká. Způsob komunikace, který žáci využívají nejčastěji je jednoznačně facebook, který používá 104 (84 %) žáků. Facebook je tak stále jedničkou mezi sociálními sítěmi u nás. Zde jsem očekával, že čas strávený na internetu, bude mít na výskyt kyberšikany vliv. Tato má hypotéza se však nepotvrdila.

Cílem č. 2 bylo zjistit kolik žáků se setkalo s kyberšikanou. K tomuto cíli se vztahovala otázka č. 8. Ta zkoumala, zda žák někdo obtěžoval prostřednictvím internetu nebo se žák stal svědkem toho, že bylo prostřednictvím internetu ubližováno někomu jinému. Ze 123 dotazovaných, uvedlo 56 žáků, že byli obtěžováni nebo byli svědky toho, jak bylo ubližováno prostřednictvím internetu někomu jinému. Zbýlých 67 žáků uvedlo, že jim ubližováno prostřednictvím internetu nebylo, ani nebyli svědky takového chování.

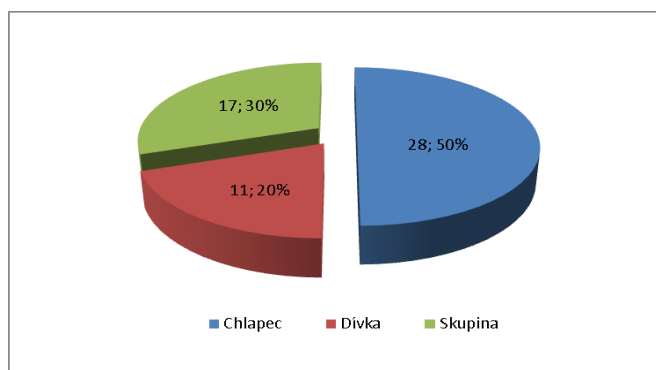
Graf č. 7 – Obtěžoval někdo Vás nebo někoho jiného prostřednictvím internetu?

Z výše uvedených čísel je patrné, že s kyberšikanou má již zkušenost 46 % žáků, což je téměř polovina ze všech dotazovaných. Zde se ukazuje, že se skutečně jedná o problém, který je v dnešní době počítačů tzv. „v kurzu“. Dle mého názoru se jedná o dosti velké číslo, zlepšení bych viděl především ve zkvalitnění preventivních programů školských zařízeních. Osobně se domnívám, že kyberšikana je stále ještě podceňována, i když případy nejen v ČR, ale i ve světě ukazují, že jde o problém, který může na psychice mladého člověka zanechat velké šrámy.

Cílem č. 3 bylo zjistit kdo nejčastěji vystupuje jako kyberagresor. K tomuto cíli se vztahovala otázka č. 9, která zkoumala, kdo byl tím, kdo ubližoval. Z 56 žáků, kteří mají zkušenost s kyberšikanou, uvedlo 28 žáků, že agresorem byl chlapec, v 11 případech se jednalo o dívku a v 17 případech vystupovala jako agresor skupina žáků.

Graf č. 8 – Kdo byl agresorem?

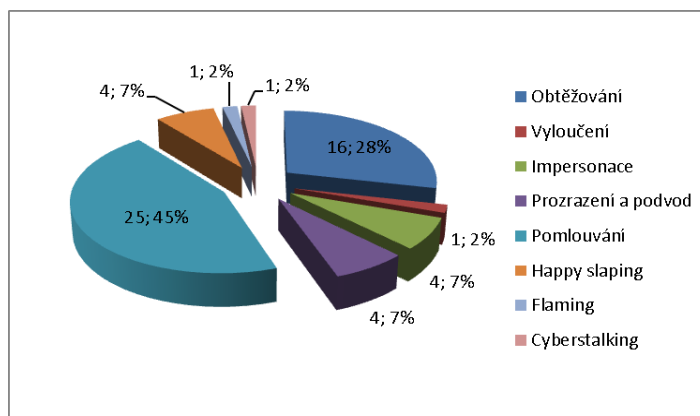

Zde získané výsledky ukazují, že chlapci u vybraného vzorku dotazovaných žáků jako kyberagresoři převládají. Dle mého názoru je to tím, že chlapci mají více odvahy někoho na internetu oslovit než dívky.

Cílem č. 4 bylo zjistit, jaké jsou formy kyberšikany a v jakém internetovém prostředí se odehrává. K tomuto cíli se vztahovaly otázky č. 10 a č. 11.

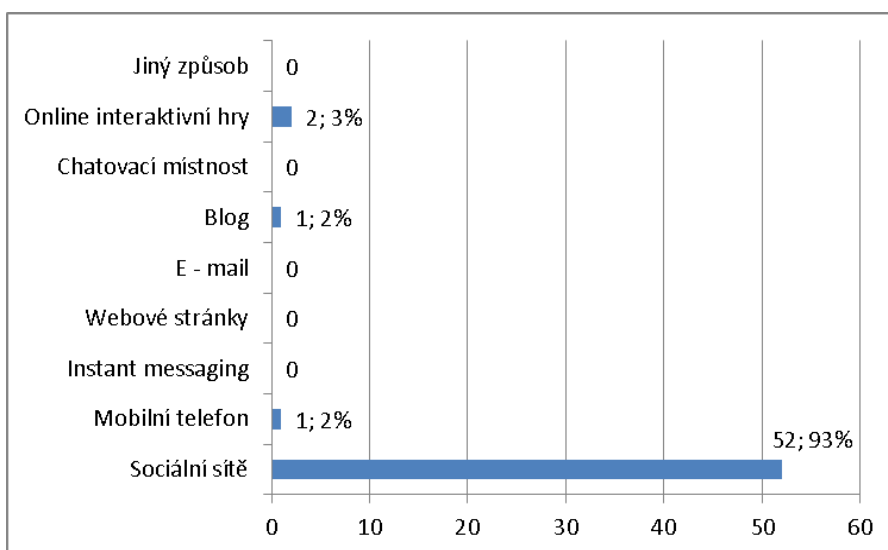
Otázka č. 10 zkoumala, jakým způsobem bylo dotazovanému ubližováno nebo jakému ubližování byl svědkem. Z 56 zjištěných případů se jednalo v 16 případech o obtěžování, v 1 případě o vyloučení, ve 4 případech o impersonaci, ve 4 případech o prozrazení a podvod, ve 25 případech o pomlouvání, ve 4 případech o happy slaping, v 1 případě o flaming a v 1 případě o cyberstalking.

Graf č. 9 – Jakým způsobem ubližoval?

Otázka č. 11 zkoumala, v jakém internetovém prostředí k ubližování docházelo. Z 56 zjištěných případů, docházelo v 52 případech k ubližování prostřednictvím sociálních sítí. Ve 2 případech se jednalo o ubližování prostřednictvím online interaktivních her, u 1 případu se jednalo o ubližování prostřednictvím blogu a u 1 případu probíhalo ubližování prostřednictvím mobilního telefonu. Ostatní místa, kterými lze ubližovat prostřednictvím internetu, nebyly v odpovědích žáků zastoupeny.

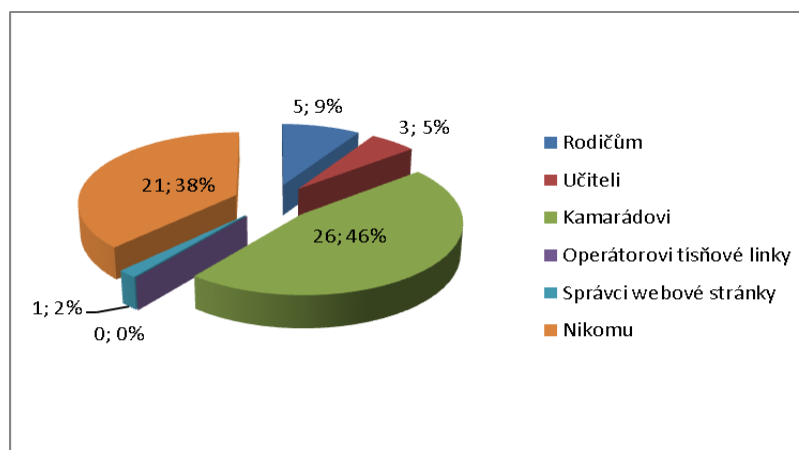
Graf č. 10 – Kde se tato situace odehrála?

Z dosažených výsledků vyplynulo, že nejčastějším projevem kyberšikany bylo pomlouvání (45 %) a obtěžování (28 %) na sociálních sítích (93 %). Zde jsou výsledky výzkumu v souladu s mým očekáváním. I přesto, že s kyberšikanou má zkušenost téměř polovina dotazovaných, jedná se o méně závažné projevy kyberšikany. Velmi závažný cyberstalking byl zjištěn pouze v 1 případě.

Cílem č. 5 bylo zjistit zda jsou oběti či svědci kyberšikany ochotny se s tímto problémem někomu svěřit. K tomuto cíli se vztahovala otázka č. 12. Ta zkoumala, zda se žák, který se stal svědkem nebo obětí kyberšikany někomu svěřil. Z 56 zjištěných případů bylo zjištěno, že 5 žáků se svěřilo svým rodičům, 3 žáci se svěřili učitel, 26 žáků se svěřilo svému kamarádovi, 1 žák se svěřil správci webové stránky a 21 žáků se nesvěřilo nikomu.

Graf č. 11 – Řekl/la jste o tom někomu?

Hypotéza č. 2

H2: Předpokládám, že existují rozdíly u ochoty se někomu svěřit v závislosti na pohlaví.

H0: Mezi pohlavím respondentů a ochotou se někomu svěřit není závislost.

HA: Mezi pohlavím respondentů a ochotou se někomu svěřit existuje závislost.

Tabulka č. 7 – Čtyřpolní tabulka H3

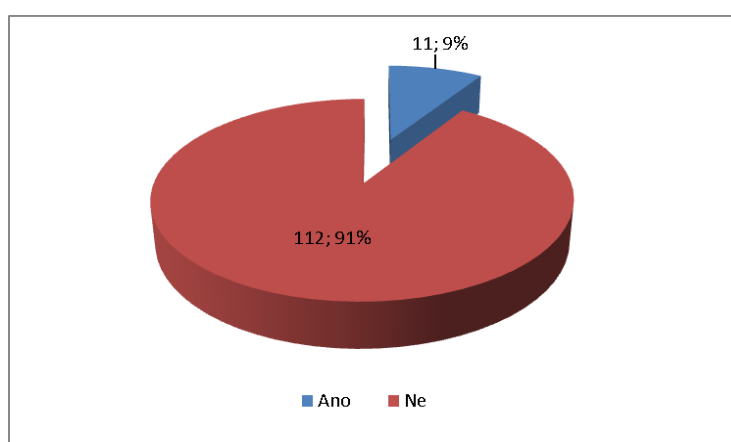
Svěřily se	Ano	Ne	Σ
Muži	23	15	38
Ženy	12	6	18
Σ	35	21	56

Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 0,196$, kritická hodnota pro hladinu významnosti 0,05 a 1 stupeň volnosti je $\chi^2_{0,05}(1) = 3,841$. Po srovnání s kritickou hodnotou přijímám nulovou hypotézu, která zní: **Mezi pohlavím respondentů a ochotou se někomu svěřit není závislost.**

Zde jsem byl ze zjištěných výsledků trochu překvapen, očekával jsem, že podíl žáků, kteří se nebudou nikomu svěřovat bude větší, nicméně si myslím, že je přece jen lepší, pokud se žák s kyberšikanou někomu svěří. Žáci, kteří se setkali s kyberšikanou, se nejčastěji svěřili svému kamarádovi či kamarádce, což považuji za logické vzhledem k jejich věku, kdy více tíhnou ke svým vrstevníkům než k ostatním. Předpokládal jsem, že dívky se budou svěřovat více než chlapi, nicméně tato má hypotéza se nepotvrdila.

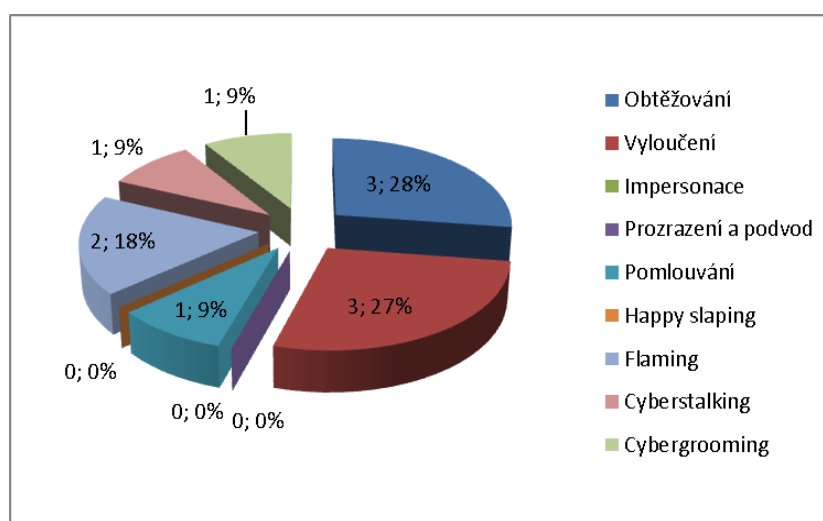
Cílem č. 6 bylo zjistit, kolik žáků se přizná, že vystupovali jako agresor, jakým způsobem a v jakém internetovém prostředí ubližovali. K tomuto cíli se vztahovaly otázky č. 13, 14 a 15. Otázka č. 13 zkoumala, zda se žák snažil prostřednictvím internetu někdy někoho oslovit nebo zjišťovat informace bez souhlasu dotyčné osoby. Ze 123 žáků uvedlo 11 žáků, že se snažili jiné osobě ublížit prostřednictvím internetu. Ostatních 112 žáků uvedlo, že jiné osobě prostřednictvím internetu neublížili.

Graf č. 12 – Zjišťoval/la jsi někdy informace nebo oslovil/la jsi někdy jinou osobu bez jejího souhlasu?

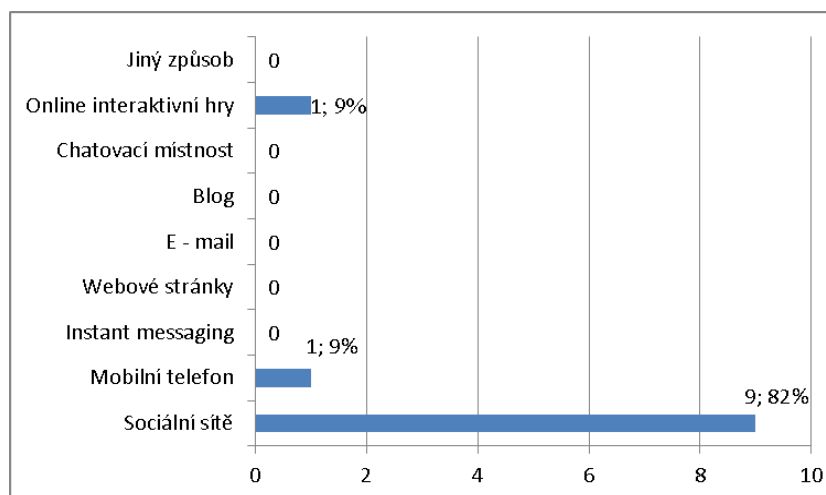
Otázka č. 14 zkoumala jakým způsobem žák ubližoval, prostřednictvím internetu, někomu jinému. Z 11 zjištěných případů ubližování 3 žáci použili obtěžování, 3 žáci vyloučení, 1 žák použil pomlouvání, 2 žáci byli účastni flamingu, 1 žák použil vůči své oběti cyberstalking a 1 žák použil proti své oběti cybergrooming.

Graf č. 13 – Jakým způsobem bylo ubližováno?

Otázka č. 15 zkoumala, které internetové prostředí žák použil k ubližování někomu jinému. Z 11 zjištěných případů, se 9 případů odehrálo přes sociální síť facebook, 1 případ se odehrál prostřednictvím mobilního telefonu a 1 případ se odehrál v prostředí online interaktivních her. Ostatní internetová prostředí nebyla k ubližování někomu jinému využita.

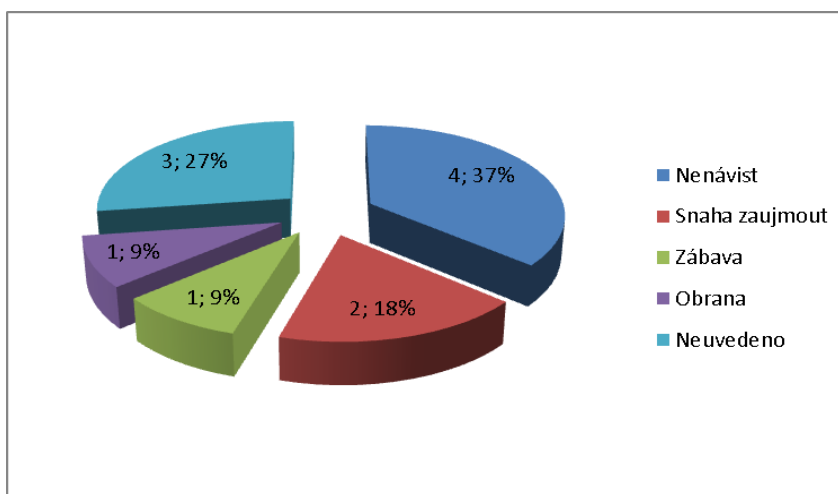
Graf č. 14 – Kde se tato situace odehrála?

Výsledky zjištěné u této otázky mě nepřekvapily, očekával jsem, že podíl žáků, kteří uvedou, že sami někoho obtěžovali nebude velký. Nejčastěji žáci uvedli, že někoho jiného obtěžovali formou obtěžování a vyloučení ze skupiny. Opět se jednalo v drtivé většině o prostředí sociálních sítí.

Cílem č. 7 bylo zjistit, co je pro žáka motivací k tomu, aby někomu začal ubližovat. K tomuto cíli se vztahovala otázka č. 16, které zkoumala, co bylo motivem žáka k ubližování někomu jinému prostřednictvím internetu. Z 11 zjištěných případů, uvedli 4 žáci, že důvodem k ubližování byla nenávist, 2 žáci uvedli, že se druhou osobu snažili zaujmout, 1 žák uvedl, že ubližoval pro zábavu, 1 žák uvedl, že ubližování použil jako obranu a 3 žáci motivaci k ubližování neuvodli.

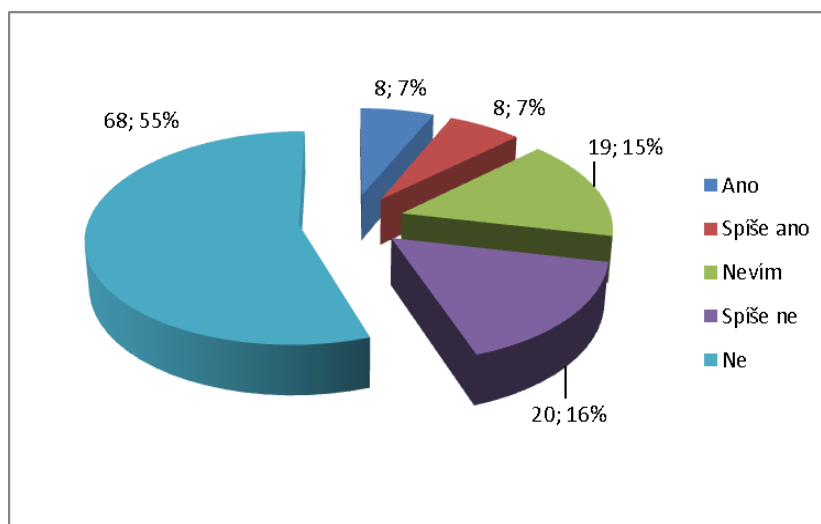
Graf č. 15 – Co bylo motivem vašeho ubližování?

Výsledky z výzkumu ukázaly, že motivem pro to, aby žák začal někomu ubližovat je zejména nenávist vůči někomu jinému. I když žáků, kteří se k ubližování někomu jinému přiznali, nebylo mnoho, očekával jsem větší podíl motivace pro zábavu.

Cílem č. 8 bylo zjistit, zda žáci považují v současné době kyberšikanu za problém. K tomuto cíli se vztahovala otázka č. 17. Ta zkoumala, zda žáci považují problematiku kyberšikany na jejich škole za problém, který by se měl řešit.

Graf č. 16 – Považujete kyberšikanu na Vaší škole za problém?

Hypotéza č. 3

H3: Předpokládám, že existují rozdíly v pohledu na vážnost problematiky kyberšikany v závislosti na pohlaví.

HO: V pohledu, na vážnost problematiky kyberšikany, neexistují rozdíly v závislosti na pohlaví.

HA: V pohledu, na vážnost problematiky kyberšikany, existují rozdíly v závislosti na pohlaví.

U hypotézy č. 2 jsem použil jako testovací metodu stejně jako u hypotézy č. 1, test nezávislosti chí – kvadrát pro kontingenční tabulku.

Tabulka č. 8 – kontingenční tabulka H2

		1	2	3	4	5	Σ
		Ano	Spíše Ano	Nevím	Spíše Ne	Ne	
Kyberšikana jako problém	Muži	4 (5,07)	2 (5,07)	10(12,04)	18(12,68)	44(43,12)	78
	Ženy	4 (2,92)	6 (2,92)	9 (6,95)	2 (7,31)	24(24,87)	45
	Σ	8	8	19	20	68	123

Vypočítaná hodnota $\chi^2 = 12,815$, kritická hodnota pro hladinu významnosti 0,05 a 4 stupně volnosti je $\chi^2_{0,05}(4) = 9,488$. Po srovnání s kritickou hodnotou přijímám alternativní hypotézu, která zní: **V pohledu, na vážnost problematiky kyberšikany, existují rozdíly v závislosti na pohlaví.**

Ze zjištěných výsledků mě trochu překvapilo, že přestože má zkušenost s kyberšikanou téměř polovina dotazovaných, za problém kyberšikanu považuje jen 14 % dotazovaných. V 15 % se žáci nedokázali rozhodnout a zbylých 71 % žáků v současné době kyberšikanu za problém nepovažuje. Zde se také potvrdila má hypotéza, že dívky budou kyberšikanu považovat za problém více než chlapeci, domnívám se, že je to z toho důvodu, že dívky jsou přece jen citlivější než chlapeci.

13 SHRNU TÍ VÝZKUMU

Hlavním cílem praktické části mé diplomové práce bylo zmapovat problematiku kyberšikany na vybraných středních školách ve zvoleném okresu. Výsledky výzkumu ukazují, že kyberšikana se v našich školách skutečně vyskytuje a tento výskyt není nijak malý. Z celkových 150 rozdaných dotazníků mezi žáky středních škol, se jich 123 vrátilo řádně vyplněných. Z tohoto počtu 123 dotazovaných žáků, bylo 78 chlapců a 45 dívek. Věková škála žáků, kteří byli účastni výzkumu, zahrnovala žáky od 15 let až po 25 let věku. Pravidelné připojení k internetu má všech 123 žáků, což v dnešní době není ničím překvapivým. Internet je v 89 % případů používán nejvíce právě doma, kde se na něj denně připojuje 114 žáků z celkových 123, to představuje 93 %. Žáci na internetu denně stráví v největším zastoupení 1 – 3 hodiny času, což uvedlo 72 dotazovaných, tedy 59 % všech dotázaných. Předpokládal jsem, že čas strávený na internetu bude mít vliv i na výskyt kyberšikany. Tato má hypotéza se však nepotvrdila (viz. H1). Jednoznačně nejpoužívanější komunikační prostředek pro žáky je sociální síť facebook, tu ke komunikaci využívá 84 % žáků. Ze 123 dotazovaných žáků se stalo obětí či svědkem kyberšikany 56 žáků, což představuje celých 46 %. Jedná se tedy téměř o každého druhého žáka střední školy. Toto číslo považuji za alarmující. Kyberagresorem byli v převážné většině chlapci a to v 50 % zjištěných případů. Následovala skupina s 30 % a nejméně vystupovali jako kyberagresoři dívky s 20 % případů. Co se týká způsobu ubližování, kterému byli žáci vystaveni či kterému byli svědky, jednalo se nejvíce o pomlouvání (45 %) a obtěžování (28 %), ve formě nevyžádaných a útočných zpráv. Tento útočný způsob jednání se nejvíce děl prostřednictvím sociálních sítí a to hned v 93 % případů, což potvrzuje vysokou oblíbenost sociálních sítí u dotazovaných žáků. Odvahu svěřit se někomu s problematikou kyberšikany mělo 62 % dotázaných. Jednoznačně nejvíce se žáci svěřovali svým kamarádům a to ve 46 % případů. Zde jsem předpokládal, že chlapci nebudou ochotni se svěřovat ve stejné míře jako dívky. Tato má hypotéza se taktéž nepotvrdila, neboť se ukázalo, že pohlaví nemělo na ochotu se někomu svěřit vliv (viz. H2) Výzkumem jsem se také snažil zjistit, kolik žáků už někomu prostřednictvím ubližovalo. K ubližování někomu jinému prostřednictvím internetu se ze 123 žáků přiznalo pouze 11 žáků, což z celkového počtu představuje 9 % ze všech dotazovaných. Zde se domnívám, že žáci měli trochu obavy se přiznat či k tomu neměli odvahu. Jako nejčastější způsob ubližování, uvedli tito kyberagresoři v rovnoměrném zastoupení obtěžování společně s vyloučením (dohromady

55 %). Opět se tento způsob chování projevoval nejvíce na sociální síti facebook (82 %). Jako nejčastější motiv k ubližování někomu jinému, uvedli tito kyberagresori nenávist vůči druhé osobě a to v 37 % případů. I přesto, že obětí nebo svědkem kyberšikany se stal téměř každý druhý žák, samotní žáci kyberšikany za problém příliš nepovažují. Pro 71 % dotazovaných žáků kyberšikana není v současné době považována za problém. I zde jsem předpokládal, že dívky jsou přece jen k ubližujícímu chování vnímavější a budou kyberšikany vnímat za problém více než chlapci. Tento předpoklad se nakonec potvrdil, neboť jak se ukázalo, pohlaví mělo na pohled kyberšikany skutečně vliv (viz. H3).

14 DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Z výše uvedeného shrnutí výzkumu je zcela jasně patrné, že kyberšikana se v současné době na středních školách skutečně vyskytuje a to v hojné míře. Vždyť s kyberšikanou se setkalo téměř každá druhé dítě a to rozhodně není číslo, nad kterým by se mělo mávnout rukou. Jako doporučení bych uvedl zejména školským zařízením větší informovanost žáků o tom, jaké následky může jejich chování na internetu někomu způsobit v reálném životě. Doporučil bych také videoprojekce a další metody se skutečnými příběhy a skutečnými důsledky kyberšikany. Pokud žáci nepochopí, že ubližování prostřednictvím internetu je něco špatného, co je neakceptovatelné jak ze strany rodičů a školy, dojde k nápravě jen velmi těžko. Žáci si musí uvědomit, že i něco, co vypadá jako nevinná hra a zábava, může druhého člověka, proti němuž je namířena dovést až k tragickému rozhodnutí. I proto by měl být ve škole více kladen důraz na rozvoj sociální inteligence (komunikace, spolupráce, empatie, tolerance, úcta, sebeúcta). Pokud bude ve třídě či ve skupině žáků pozitivní třídní klima, budou žáci sami aktivně bojovat proti jedinci či malé skupině, která by mohla toto pozitivní třídní klima narušit.

Doporučil bych také navození lepší spolupráce mezi školou a rodiči žáků. Škola by měla být rodičům otevřená, tak aby se vzniklý problém snažila řešit za jejich účasti a nesnažila se problém utajit. Domnívám se, že rodiče nejsou dostatečně informováni o hrozbách, kterým je jejich dítě na internetu vystaveno. Rodiče na dítě v řadě případů nemají čas a tak si kolikrát ani nevšimnou znaků kyberšikany, které jsou o poznání hůře odhalitelné než u klasické šikany. I proto by rodiče a škola měli spolupracovat, včasné rozpoznání kyberšikany může zabránit lidské tragédii a může předejít také dalším případům. Každý takový případ je pro všechny zainteresované zkušenost, na kterou však je jen málokdo skutečně připraven. V případě, že už by ke kyberšikaně skutečně docházelo a byla jasně zjištěna a prokázána, doporučil bych adekvátní potrestání viníka či viníků pomocí dostupných prostředků, ať už se jedná o možnosti školy či o možnost zainteresování do problému PČR z hlediska legislativního rámce.

ZÁVĚR

Po dokončení mé diplomové práce se v určité míře změnil můj pohled na bezpečnost dětí na internetu. Zejména při studování materiálů k teoretické části mé práce, jsem přečetl či viděl autentická videa, jak moc mohou být děti kruté a jak dalekosáhlé a až tragické následky může kyberšikana mít. Cílem praktické části mé diplomové práce bylo zpracovat literární rešerši na základě prostudování odborné literatury. Díky tomuto jsem definoval základní pojmy spojené s kyberšikanou, popsal druhy kyberšikany a prostředky, kterými je kyberšikana realizována. Práce obsahuje také kapitolu jak diagnostikovat kyberšikanu, jaké jsou její následky, jaké jsou možnosti prevence a kde hledat případnou pomoc. Domnívám se, že se jedná o ucelenou práci, která po přečtení nabízí komplexní pohled na problematiku kyberšikany i naprostému laikovi. Cílem praktické části diplomové práce bylo prostřednictvím kvalitativní formy výzkumu zmapovat aktuální situaci výskytu kyberšikany na středních školách v okrese Vsetín. Domnívám se, že také tento cíl práce byl splněn. Ze zjištěných výsledků vyplynulo, že obětí nebo svědkem kyberšikany se stalo téměř každé druhé dítě, což je alarmující číslo, neboť jak jsem uvedl v úvodu mé práce, výzkum internetového serveru e-bezpečí.cz, provedeného v ČR, zjistil jen 22 % podíl obětí či svědků kyberšikany. Můj výzkum tedy ukázal, že u mnou vybraného vzorku dotazovaných žáků je zkušenost s kyberšikanou dvojnásobná. Proto bych zde opětovně apeloval na lepší informovanost žáků, ze strany školy, o možných rizicích internetové komunikace. Jak jsem již uvedl v předešlé kapitole, dětem by se měla věnovat jak škola, tak i rodiče a tito by měly spolu vzájemně spolupracovat. Je otázkou, jakým směrem se bude dále ubírat komunikace prostřednictvím internetu. Přesto, že facebook je pravděpodobně stále jedničkou mezi sociálními sítěmi, je třeba se zmínit, že konkurence sociálních sítí neustále roste, navíc odhadovat další vývoj ve světě IT technologií je velmi těžké. Tento počítačový svět se rozvíjí příliš rychle, možná rychleji, než si dokážeme uvědomovat jeho rizika a čelit jeho nástrahám. Do budoucna je dle mého názoru nezbytné vzdělávat školské pedagogy, jak v oblasti kyberšikany postupovat a jak poskytnout kyberoběti pomoc. Za nezbytné považuji také zapojení ICT pracovníka do preventivního programu školy. Jen pedagogové, kteří se budou umět v problematice orientovat, dokáží následně v této problematice správně vzdělávat své žáky, vést je k ohleduplnosti ke spolužákům a spokojenosti všech, tak aby bylo zachováno správné třídní klima.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BELL, David. *Cyberculture theorists: Manuel Castells and Donna Haraway*. London: Routledge, 2007. ISBN 978-0-415-32431-1
- [2] BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha: ISV, 2003. ISBN 80-86642-08-9
- [3] BOURCET, Stéphane., GRAVILLON, Isabelle. *Šikana ve škole, na ulici, doma: jak bránit své dítě: praktický průvodce pro rodiče, pedagogy a vychovatele*. Praha: Albatros, 2006, ISBN 80-000-1552-8
- [4] ČERNÁ, Alena et al. *Kyberšikana: průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4577-0
- [5] ECKERTOVÁ, Lenka; Daniel DOČEKAL. *Bezpečnost dětí na internetu: rádce zodpovědného rodiče*. Brno: Computer Press, 2013, ISBN 978-80-251-3804-5
- [6] ELLIOTTOVÁ, Michele. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-034-0
- [7] FIELDOVÁ, Ewelyn M. *Jak se bránit šikaně*. Praha: Ikar, 2009. ISBN 978-80-249-1176-2
- [8] HINDUJA Sameer, PATCHIN, W. Justin. *Responding to Cyberbullying. Top Ten Tips For Parents*. *Cyberbullying.us* [online]. ©2009 [cit. 2014-03-21]. Dostupné z: http://www.cyberbullying.us/Top_Ten_Tips_Parents_Cyberbullying_Response.pdf
- [9] HRÚZA, Petr et al. *Kybernetická bezpečnost II*. Brno: Univerzita obrany, 2013. ISBN 978-80-7231-931-2
- [10] HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9
- [11] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4
- [12] CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-825-3

- [13] JIRÁK, Jan; KÖPPLOVÁ, Barbora. Masová média. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-466-3
- [14] JIROVSKÝ, Václav. Kybernetická kriminalita: nejen o hackingu, crackingu, virech a trojských koních bez tajemství. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1561-2
- [15] KAVALÍR Aleš; ROTTOVÁ, Nina. Kyberšikana a její prevence: příručka pro učitele. Plzeň: Dragon Press, 2009. ISBN 978-80-86961-78-1.
- [16] KOLÁŘ, Michal. Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5
- [17] KOLÁŘ, Michal. Skrytý svět šikanování ve školách. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-123-1
- [18] KOPECKÝ, Kamil, 2010. Stalking a kyberstalking: nebezpečné pronásledování. Olomouc. ISBN 978-80-254-7737-3
- [19] KOWALSKI, Robin, et al. Cyberbullying: Bullying in the Digital Age. Wiley - Blackwell, 2012. ISBN-10: 1444334816
- [20] KREJČÍ, Veronika. Kyberšikana: Kybernetická šikana. Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5
- [21] LESSIG, Lawrence. Code and other laws of cyberspace. New York: Basic Books, 1999. ISBN 0-465-03913-8
- [22] MARTÍNKOVÁ, Libuše. Kyberprostor jako náboženský prostor. Brno: L. Marek, 2007. ISBN 978-80-87127-06-3
- [23] MATĚJKA, Michal, Počítačová kriminalita. Praha: Computer Press, 2002. ISBN 80-7226-419-2
- [24] MCQUADE, Steven, et al. Cyber bullying: protecting kids and adults from online bullies. Westport, Conn.: Praeger Publishers, 2009. ISBN 03-133-5193-7
- [25] MUSIL, Stanislav, Počítačová kriminalita. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2000. ISBN 80-86008-80-0
- [26] NCBI. O nás. *Ncbi.cz* [online]. ©2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.ncbi.cz/cs/>

- [27] Nebezpečné komunikační praktiky. Co je kyberšikana?. *Cms.e-bezpecci.cz* [online]. ©2009 [cit.2014-03-05]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpecci.cz/content/view/14/39/lang,czech/>
- [28] O projektu. *Pomoc-online.cz* [online]. ©2010 [cit. 2014-03-20]. Dostupné z: <http://www.pomoc-online.cz/o-projektu/o-projektu>
- [29] Prevence kyberšikany. Desatero bezpečnosti na sociálních sítích. *Kybersikana.eu* [online]. ©2011 [cit. 2014-03-15]. Dostupné z: <http://www.kybersikana.eu/search/label/Jak%20se%20chr%C3%A1nit%3F>
- [30] ROGERS, Vanessa. Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2
- [31] RUSHKOFF, Douglas. Kyberie: život v kyberprostoru. Praha: SPVČ, 2000. ISBN 80-85239-34-5
- [32] STŘIHAVKA, Marek. Vaše bezpečnost a anonymita na internetu. Praha: Computer Press, 2001. ISBN 80-7226-586-5
- [33] VÁGNEROVÁ, Kateřina, et al. Minimalizace šikany: praktické rady pro rodiče. Praha: Portál, 2011. 152 s. ISBN 978-80-7367-912-5
- [34] VAŠUTOVÁ, Maria, et al. Proměny šikany ve světě nových médií. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2010. ISBN 978-80-7368-858-5
- [35] What is cyberbullying, exactly?. *Stopcyberbullying.org* [online]. ©2013 [cit. 2014-03-07]. Dostupné z: http://stopcyberbullying.org/what_is_cyberbullying_exactly.html

SEZNAM OBRÁZKŮ

Graf č. 1 – Respondenti podle pohlaví	52
Graf č. 2 – Respondenti podle věku	53
Graf č. 3 – Nejčastější místo používání internetu	54
Graf č. 4 – Pravidelnost užívání internetu	55
Graf č. 5 – Denní množství času stráveného na internetu	55
Graf č. 6 – Nejčastější způsob internetové komunikace	56
Graf č. 7 – Oběti a svědci kyberšikany	57
Graf č. 8 – Kdo byl agresorem	58
Graf č. 9 – Způsob ubližování	58
Graf č. 10 – Internetové prostředí, kde docházelo ke kyberšikaně	59
Graf č. 11 – Ochota svěřit se	60
Graf č. 12 – Počet agresorů	61
Graf č. 13 – Způsob ubližování	61
Graf č. 14 – Internetové prostředí, kde docházelo ke kyberšikaně	62
Graf č. 15 – Motivace agresora	63
Graf č. 16 – Kyberšikana jako problém	63

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 – Rozdíly mezi tradiční šikanou a kyberšikanou	15
Tabulka č. 2 – Formy kyberšikany	31
Tabulka č. 3 – Trestné činy vztahující se ke kyberšikaně	48
Tabulka č. 4 – Celkový počet žáků podle školy a pohlaví	51
Tabulka č. 5 – Celkový počet žáků podle věku a pohlaví	52
Tabulka č. 6 – Kontingenční tabulka H1	56
Tabulka č. 7 – Čtyřpolní tabulka H2	60
Tabulka č. 8 – Kontingenční tabulka H3	64

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P1 – Dotazník

Příloha P2 – Statistika Policejního prezidia PČR

Příloha P3 – Preventivní leták – kybersikana.eu

Přílohy P4 – Případy kyberšikany v ČR

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den

Jako student navazujícího magisterského studia na UTB ve Zlíně se na vás obracím s prosbou o vyplnění níže uvedeného dotazníku zaměřeného k problematice kyberšikany.

Kyberšikanu definujeme jako specifický druh šikany, která využívá internet, mobilní telefony a další nástroje moderních komunikačních technologií za účelem ublížení či zesměšnění jiné osoby.

Prosím pozorně si přečtete otázky a zakřížkujte vždy jen jednu z nabízených odpovědí, kde to otázka umožňuje, doplňte vlastní odpověď.

Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou sloužit ke zpracování praktické části mé diplomové práce.

Za pravdivé a svědomité vyplnění dotazníku předem děkuji.

Bc. Pavel Šenkeřík

1. Pohlaví
 - Muž
 - Žena

2. Věk
 -

3. Máte pravidelnou možnost k připojení k internetu?
 - Ano
 - Ne

4. Pokud ano, kde nejčastěji používáte internet?
 - Doma
 - Ve škole
 - V mobilu
 - U kamaráda
 - Jinde, napište kde.....

5. Jak často používáte internet?
 - Denně
 - Několikrát týdně
 - Několikrát do měsíce

6. Kolik času denně trávíte na internetu?
 - Méně než hodinu
 - 1 - 3 hodiny
 - Více než 3 hodiny

7. Který ze způsobů komunikace využíváte na internetu nejčastěji?
 - Facebook
 - Twitter
 - Google +
 - Skype
 - ICQ
 - QIP
 - E-mail
 - Mobilní telefon
 - Nevyužívám služeb internetové komunikace
 - Jiný způsob, napište jaký.....

8. Obtěžoval někdy někdo vás nebo stal jste se svědkem toho, že by někdo někoho obtěžoval prostřednictvím internetu nebo sociálních sítí?
- Ano
 - Ne Pokud ne přejdi k otázce č. 13
9. Pokud ano, kdo byl agresorem?
- Chlapec
 - Dívka
 - Skupina
10. Jakým způsobem ubližoval?
- Obtěžování** - opakované posílání útočných, urážlivých nevyžádaných zpráv
 - Vyloučení** - Záměrné vyloučení osoby z online skupiny (přátele, chat, zájmová skupina, spolužáci atd.)
 - Impersonace** - Vydávání se za cizí osobu s cílem ji poškodit
 - Prozrazení a podvod** - Sdílení cizích fotek, videí nebo osobních informací na internetu za účelem posměchu a urážky
 - Pomlouvání** - Vytváření nepravdivých informací o jiné osobě a jejich sdílení na internetu
 - Happy slapping** - natáčení fyzického útoku na jinou osobu pomocí mobilního telefonu a následné zveřejnění videa
 - Flaming** - Internetové diskuse, hádky za pomoci elektronických zpráv, které používají velmi agresivní a útočný jazyk
 - Cyberstalking** - Dlouhodobé a opakované pronásledování na internetu, které zahrnuje výhrůžky, zastrašování nebo ponižování
 - Cybergrooming** - Zmanipulování osoby za účelem seznámení a osobní schůzky
 - Jiným způsobem, napište jakým.....
11. Kde se tato situace odehrála?
- Mobilní telefon (WhatsApp, Hangoust)
 - Sociální sítě (Facebook, Twitter, Google +, atd.)
 - Instant messaging (Skype, ICQ, QIP atd.)
 - Webové stránky (Youtube, Stream atd.)
 - E - mail
 - Blogy
 - Chatovací místnosti
 - Online interaktivní hry
 - Jiný způsob, napiš jaký.....
12. Řekl jste o tom někomu?
- rodičům
 - učitelů
 - kamarádovi
 - operátorovi tísňové linky
 - někomu jinému, uveďte komu.....
 - nikomu
13. Zjišťoval/la jste někdy informace či kontaktoval/la jste někdy jinou osobu prostřednictvím internetu nebo sociálních sítí bez jejího souhlasu i přesto, že by s tím tato osoba nesouhlasila?
- Ano
 - Ne, pokud ne přejdi k otázce č. 17

14. Pokud ano jakým by to bylo způsobem?
- Obtěžování** - opakované posílání útočných, urážlivých nevyžádaných zpráv
 - Vyloučení** - Záměrné vyloučení osoby z online skupiny (přátele, chat, zájmová skupina, spolužáci atd.)
 - Impersonace** - Vydávání se za cizí osobu s cílem ji poškodit
 - Prozrazení a podvod** - Sdílení cizích fotek, videí nebo osobních informací na internetu za účelem posměchu a urážky
 - Pomlouvání** - Vytváření nepravdivých informací o jiné osobě a jejich sdílení na internetu
 - Happy slapping** - natáčení fyzického útoku na jinou osobu pomocí mobilního telefonu a následné zveřejnění videa
 - Flaming** - Internetové diskuse, hádky za pomoci elektronických zpráv, které používají velmi agresivní a útočný jazyk
 - Cyberstalking** - Dlouhodobé a opakované pronásledování na internetu, které zahrnuje výhrůžky, zastrašování nebo ponižování
 - Cybergrooming** - Zmanipulování osoby za účelem seznámení a osobní schůzky
 - Jiným způsobem, napište jakým.....
15. Kde by se tato situace odehrála?
- Mobilní telefon (WhatsApp, Hangoust)
 - Sociální sítě (Facebook, Twitter, Google +, atd.)
 - Instant messaging (Skype, ICQ, QIP atd.)
 - Webové stránky (Youtube, Stream atd.)
 - E - mail
 - Blogy
 - Chatovací místnosti
 - Online interaktivní hry
 - Jiné místo, napiš jaké.....
16. Co by bylo motivem vašeho ubližování, z jakého důvodu, by jste útočil/la na jinou osobu?
-
17. Považujete v současné době kyberšikanu na Vaší škole za problém? Zakroužkujte číslo, které nejvíce odpovídá Vašemu přesvědčení.
Ano	1
Spíše ano	2
Nevím	3
Spíše ne	4
Ne	5

PŘÍLOHA P2: STATISTIKA POLICEJNÍHO PREZÍDIA

Nejčastější trestné činy páchané na Internetu (statistika Policejního prezidia) od 1. 1. do 31. 12. 2013

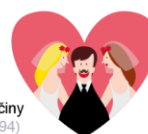
1 740x
PODVOD
(§ 209)

206x
POŠKOZ. A ZNEUŽ.
záznamu na nosiči info.
(§ 231, 2)

182x
OSTATNÍ
mravnostní trestné činy
(§ 190, 192, 193, 194)

173x
PORUŠ.AUTOR.PRÁV
k databázi, padělení
(§ 270, 1)

114x
OSTATNÍ
trestná činnost

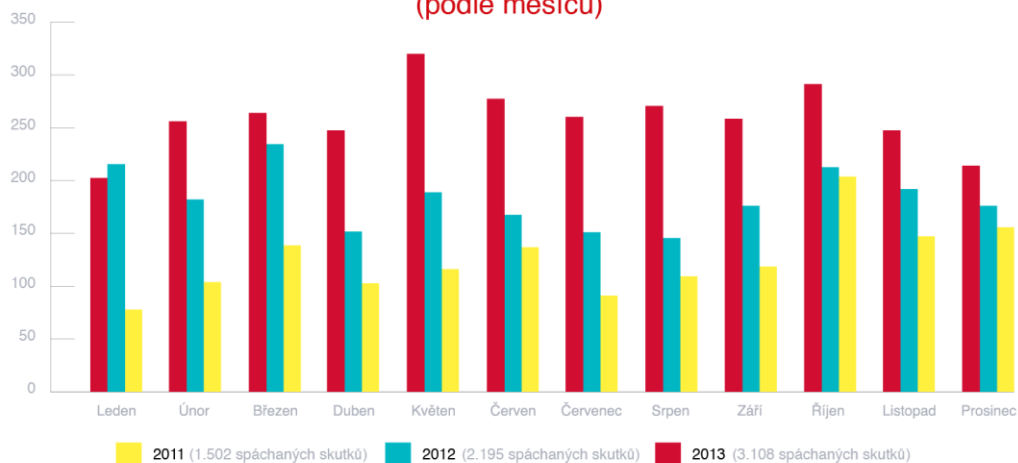

113x
ÚVĚROVÝ PODVOD
(§ 211)

další: krádeže prosté v jiných objektech (73x), neoprávněné držení platebního prostředku (71x), krádeže prosté ostatní (57x), nebezpečné vyhrožování (42x)

Porovnání počtu spáchaných skutků v roce 2011, 2012 a 2013 (podle měsíců)

Dej si pozor na síti !!!

Co je to kyberšikana?

Kyberšikana je zvláštní druh šikany. Kyberšikana je vědomé využívání internetu, mobilního telefonu nebo dalších informačních a komunikačních technologií s cílem poškodit jinou osobu.

Co dělat, když nastanou problémy?

1. Svěř se někomu.
2. Neodepisuj nebo nereaguj na útoky.
3. Schovej důkazy.
4. Nahlas nevhodný obsah na Horké lince.
5. Jestliže si nevíš rady, kontaktuj poradnu E-bezpečí nebo zavolej na Linku bezpečí.

Jak se jí bránit?

1. Zvol si správné heslo.
2. Zabezpeč si svoje účty.
3. Nesděluj o sobě příliš mnoho konkrétních informací.
4. Nereaguj na podezřelé vzkazy a zprávy
5. Seznam se s pravidly diskuze nebo chatu, který používáš.
6. Respektuj ostatní uživatele.
7. Dobře si rozmysli, co komu píšeš.
8. Pokud jsi na internetu narazil/a na něco zvláštního, svěř se.

Kde najdeš více informací?

www.internetembassy.cz
www.kybersikana.eu

PŘÍLOHA P4 – PŘÍPADY KYBERŠIKANY V ČR

2006

Česká Lípa

Během přestávky napadli tři žáci základní školy svého spolužáka. Tloukli ho a vulgárně mu nadávali. Incident si nahrávali na mobilní telefony.

2007

Ostrava-Poruba

Jeden z žáků základní školy si nahrál pomocí mobilního telefonu, jak jeho kamarád z osmého ročníku bije tři starší žáky. „Víte, jak to bolí boxerem na hubu?“ ptá se na videonahrávce útočník chlapců stojících poslušně u zdi. Do každého ze spolužáků přitom uhodí tzv. boxerem, do jednoho dokonce i kopne. Tento záznam si pak žáci rozesílali mezi sebou.

Mariánské Lázně

Čtrnáctiletý žák osmého ročníku základní školy byl fyzicky napaden žákem z jiné třídy (útočník ho mlátil pěstmi do obličeje). Další žák potyčku nahrával na mobilní telefon

2008

Moravská Třebová

Třináctiletý chlapec byl opakovaně napadán jak slovně, tak fyzicky. Tyto útoky se stupňovaly, až přerostly v zesměšňování velmi vulgárními výrazy a opakované fyzické napadání nejen ve škole, ale i mimo ni (agresori jej škrtili, bili a kopali po celém těle). Nakonec chlapce ve třídě připoutali izolační páskou k židli, pak jej povalili na zem a naznačovali, že mu šlápnou na hlavu. Celé jednání si přitom natáčeli prostřednictvím mobilního telefonu.

2009

Velká nad Veličkou

Žák 9. ročníku brutálně napadl mladšího spolužáka. Několik minut jej kopal, fackoval, mlátil pěstí do obličeje a ponižoval. Desítky přihlížejících žáků agresora povzbuzovaly

a jeden z nich dokonce scénu nahrával na video. Nahrávka byla publikována na serveru YouTube.com, kde ji shlédlo přes 700 uživatelů.

Havířov

Devatenáctiletý mladík vyhrožoval prostřednictvím internetu smrtí žákům šestých tříd havířovské základní školy, kterou dříve sám navštěvoval. Video s výhrůžkami se objevilo na serveru YouTube a internetovém fóru zmíněné základní školy.

2010

Klobouky u Brna

Poté, co se dívka šestého ročníku zastala šikanovaného spolužáka, stala se sama obětí nejprve fyzické šikany (např. píchání kružítkem do ruky) a následně také kyberšikany. Spolužáci na sociální síti Facebook založili stránku s její fotkou, kde jí nadávali a posléze vyhrožovali smrtí jí i její matce. V diskuzi např. řešili, kdo a jak by ji měl zabít. Během krátké doby získala stránka 84 členů, mezi nimi i několik dospělých osob. Když se dívka o existenci stránky dozvěděla, psychicky se zhroutila a musela začít užívat léky.

Olomouc

Student střední školy vytvořil na sociální síti Facebook stránku, ve které on i ostatní spolužáci ponižovali a uráželi neoblíbenou spolužačku. Nakonec dívky začali také vyhrožovat fyzickým ublížením a smrtí. V diskuzi např. řešili, jakým způsobem by se mohli zbavit jejího mrtvého těla, aby nemohla být identifikována (navrhovali, že by se mělo její tělo spálit, zuby rozřezat atd.).

(Krejčí, 2010, str. 44)